

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет інститут економіки та бізнес-освіти

Кафедра фінансів і бухгалтерського обліку

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Супік Аліни Анатоліївни

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему Фінансування відтворення основних засобів
підприємства

(повна назва теми)

за матеріалами ПрАТ «Суха Балка»

(повна назва бази дослідження)

науковий керівник к.е.н., доцент Садовенко М.М.

(наук. ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище, ініціали)

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри

від 16 червня 2025р. № 13

Завідувач кафедри

к.е.н., доцент О.В.Неізвестна

(підпис)
Наук. ступінь, вчене звання *Ініціали, прізвище*

ЗАЯВА

Я, Супік Аліна Анатоліївна,
засвідчую, що кваліфікаційна бакалаврська робота на тему:
«Фінансування відтворення основних засобів підприємства
» написана мною
самостійно. Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

01.06.2025р.

дата

підпис

А.А. Супік

ініціали, прізвище

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа та страхування»</i>
Форма навчання	<i>денна</i>

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри _____ *О.В.Неівестна*
(підпис) (Прізвище, ініціали)
« 04 » квітня 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

1. Тема роботи _____ Фінансування відтворення основних засобів
_____ підприємства

Керівник роботи _____ Садовенко Марина Михайлівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом закладу вищої освіти від « 04 » квітня 2025 р. № 228-ст

2. Строк подання здобувачем роботи до «07» червня 2025 р.

3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1.

Теоретико-методологічні засади фінансування відтворення
основних засобів

Розділ 2.

Оцінка стану відтворення основних засобів
ПрАТ «Суха Балка»

Розділ 3.

Рекомендації щодо покращення фінансування відтворення
основних засобів ПрАТ «Суха Балка»

Об'єкт дослідження: процес фінансування відтворення основних засобів
приватного акціонерного товариства «Суха Балка»

Предмет дослідження:
відтворення основних засобів підприємства

Мета кваліфікаційної роботи:
аналіз стану відтворення основних засобів на базовому підприємстві та розробка
рекомендацій щодо удосконалення процесу його фінансування у майбутньому

5. Дата видачі завдання « 04 » квітня _____ 2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів КБР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Підготовка розділу 1	до 11.04.2025	10.04.2025р. <i>виконано</i>
2	Підготовка розділу 2	до 02.05.2025	02.05.2025р. <i>виконано</i>
3.	Підготовка розділу 3	до 23.05.2025	22.05.2025р. <i>виконано</i>
4	Отримання відгуку від наукового керівника	до 07.06.2025	06.06.2025р. <i>виконано</i>
5	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 10.06.2025	09.06.2025р. <i>виконано</i>
6	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 13.06.2025	Реєстраційний № _____ « <u>13</u> » <u>червня</u> 2025 р.
7	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	14.06.2025	<i>виконано</i>
8	Підготовка до захисту в ЕК	до 20.06.2025	<i>виконано</i>

Завдання підготував науковий керівник

_____ (підпис)

_____ *Садовенко М.М.*
(прізвище та ініціали)

Завдання одержав

_____ (підпис)

_____ *Супік А.А.*
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Супік А.А. Фінансування відтворення основних засобів підприємства (за матеріалами ПрАТ «Суха Балка»). – Рукопис.

Кваліфікаційна бакалаврська робота за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Державний університет економіки і технологій. Кривий Ріг, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена вирішенню теоретичних та практичних питань фінансування відтворення основних засобів підприємства. Визначено сутність та види відтворення основних засобів підприємства, охарактеризовано джерела фінансування такого процесу, а також визначена методика аналізу відтворення основних засобів підприємства.

Проведено оцінку відтворення основних засобів ПрАТ «Суха Балка» та джерел його фінансування: проаналізовано тенденції розвитку базового підприємства, динаміку його основних фінансових показників, оцінено ліквідність та ділову активність підприємства, досліджено динаміку та структуру основних засобів, наявність, стан та ефективність їх використання, формування чистого прибутку як одного з джерел фінансування відтворення основних засобів.

В роботі розглянуто шляхи підвищення інвестиційної привабливості України як фактору фінансового забезпечення відтворення підприємств. Надано рекомендації щодо вибору джерел фінансування відтворення основних засобів підприємства.

Ключові слова: відтворення основних засобів, просте відтворення, розширене відтворення, чистий прибуток, амортизація, знос, Cash-flow, інвестиційна привабливість, лізинг.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	5
1.1 Сутність, види та значення відтворення основних засобів підприємства	5
1.2 Характеристика джерел фінансування відтворення основних засобів	14
1.3 Методика аналізу відтворення основних засобів підприємства	22
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРАТ «СУХА БАЛКА»	32
2.1 Характеристика базового підприємства та аналіз його основних фінансово-економічних показників	32
2.2 Аналіз відтворення основних засобів ПрАТ «Суха Балка» та джерел його фінансування	42
Висновки до розділу 2	51
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРАТ «СУХА БАЛКА»	54
3.1 Визначення напрямів відтворення основних засобів ПрАТ «Суха Балка» та джерел його фінансування	54
3.2 Шляхи підвищення інвестиційної привабливості України як фактор фінансового забезпечення відтворення підприємств	66
Висновки до розділу 3	73
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Розвиток виробництва тісно пов'язаний із проблемою ефективного використання основних засобів та їх відтворення, оскільки саме від раціонального вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства та конкурентоспроможність продукції на ринку.

Сьогодні це питання є одним із найважливіших для подальшого економічного розвитку та відновлення України. Ще до початку військових дій стан основних засобів на вітчизняних підприємствах різних форм власності був вкрай незадовільним: оновлення матеріально-технічної бази відбувалося повільно, а впровадження нових технологій стало серйозною проблемою для багатьох компаній.

Основною причиною такого становища є недостатнє фінансування відтворення основних засобів, що підкреслює важливість акцентування уваги на формуванні джерел фінансування для їх відновлення. Це може бути досягнуто, зокрема, через інструменти державного регулювання, адже від цього залежить не лише ефективність роботи суб'єктів господарювання, а й загальний розвиток економіки країни.

Активні воєнні дії, пошкодження та руйнування різних об'єктів виробничої сфери та інфраструктури загострили зазначену проблему. Отже, питання фінансового забезпечення відтворення основних засобів на сьогодні стала однією з найактуальніших проблем національної економіки.

Дослідженню питання фінансування відтворення основних засобів промислових підприємств України присвячені публікації провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як В.Г. Андрійчук, Н.Ю. Брюховесцька, Т.А. Васильєва, М.Я. Дем'яненко, П.С. Єщенко, Б.Є. Кваснюк, П.Т. Саблук, С.С. Шумська та ін. Проте у цій сфері знань ряд завдань теоретико-методологічного забезпечення процесу відтворення основного капіталу промислових підприємств розроблено не досить повно, а тому він

потребує уточнення та подальшого розвитку.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз стану відтворення основних засобів на базовому підприємстві та розробка рекомендацій щодо удосконалення процесу його фінансування у майбутньому. Для цього доцільним є виділити наступні завдання:

визначити сутність відтворення основних засобів підприємства та визначити його види;

дослідити існуючі джерела фінансування відтворення на підприємстві;

розглянути методологію аналізу відтворення основних засобів підприємства;

проаналізувати основні техніко-економічні та фінансові показники базового підприємства;

оцінити стан відтворення основних засобів ПрАТ «Суха Балка»;

надати рекомендації щодо напрямів відтворення основних засобів ПрАТ «Суха Балка» та джерел його фінансування;

розглянути шляхи підвищення інвестиційної привабливості України як фактор фінансового забезпечення відтворення підприємств.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є відтворення основних засобів підприємства. Об'єктом дослідження виступає процес фінансування відтворення основних засобів приватного акціонерного товариства «Суха Балка».

У процесі проведення аналізу було використано широкий спектр методів та прийомів фінансового аналізу, які включають як формалізовані, так і неформалізовані підходи: горизонтальний та вертикальний аналіз, системи показників (коефіцієнтів), аналітичні таблиці та порівняння.

При виконанні роботи були залучені такі джерела отримання інформації як законодавчі та нормативні акти, підручники, навчальні посібники, періодичні видання та матеріали з інтернет-джерел, фінансова звітність підприємства.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Сутність, види та значення відтворення основних засобів підприємства

Будь-яке підприємство визначається наявністю певних ресурсів, які воно використовує для своєї діяльності. Серед цих ресурсів важливу роль відіграють основні засоби, які є ключовим елементом виробничого та економічного потенціалу підприємства.

У науковій та практичній літературі існують два основних визначення основних засобів: основні фонди та основні засоби. Основні фонди — це засоби праці, які беруть участь у виробництві протягом тривалого часу (понад 365 днів), не змінюючи свою речовинну форму, і які переносять свою вартість на новостворений продукт частинами, в залежності від їх зносу (через амортизаційні відрахування).

Згідно з П(с)БО 7 «Основні засоби», основні засоби є матеріальними активами, що утримуються підприємством для використання в процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду, або для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій. Очікуваний строк корисного використання таких активів перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Порівняння цих визначень свідчить про те, що вони не є ідентичними і мають різну економічну суть. Тому доцільно погодитися з думкою К.О. Утенкової, що термін «основні засоби» слід використовувати для позначення майна та матеріальних цінностей, тоді як термін «основні фонди» — для визначення джерел утворення майна. Таким чином, процес відтворення слід розглядати у контексті поняття «основні засоби», оскільки це поняття краще

передає матеріальну сутність.

Щоб матеріальний об'єкт можна було віднести до основних засобів, він має відповідати трьом критеріям:

- бути активом;
- використовуватися в господарській діяльності підприємства;
- мати термін експлуатації понад 365 днів.

Проте засоби праці постійно вибувають з виробництва через фізичну непридатність (фізичний знос) і технологічну невідповідність (моральний знос), що викликає необхідність їх заміни новими засобами праці.

Відповідно сьогодні науковці розглядають відтворення основних засобів як процес безперервного їх оновлення (табл. 1.1):

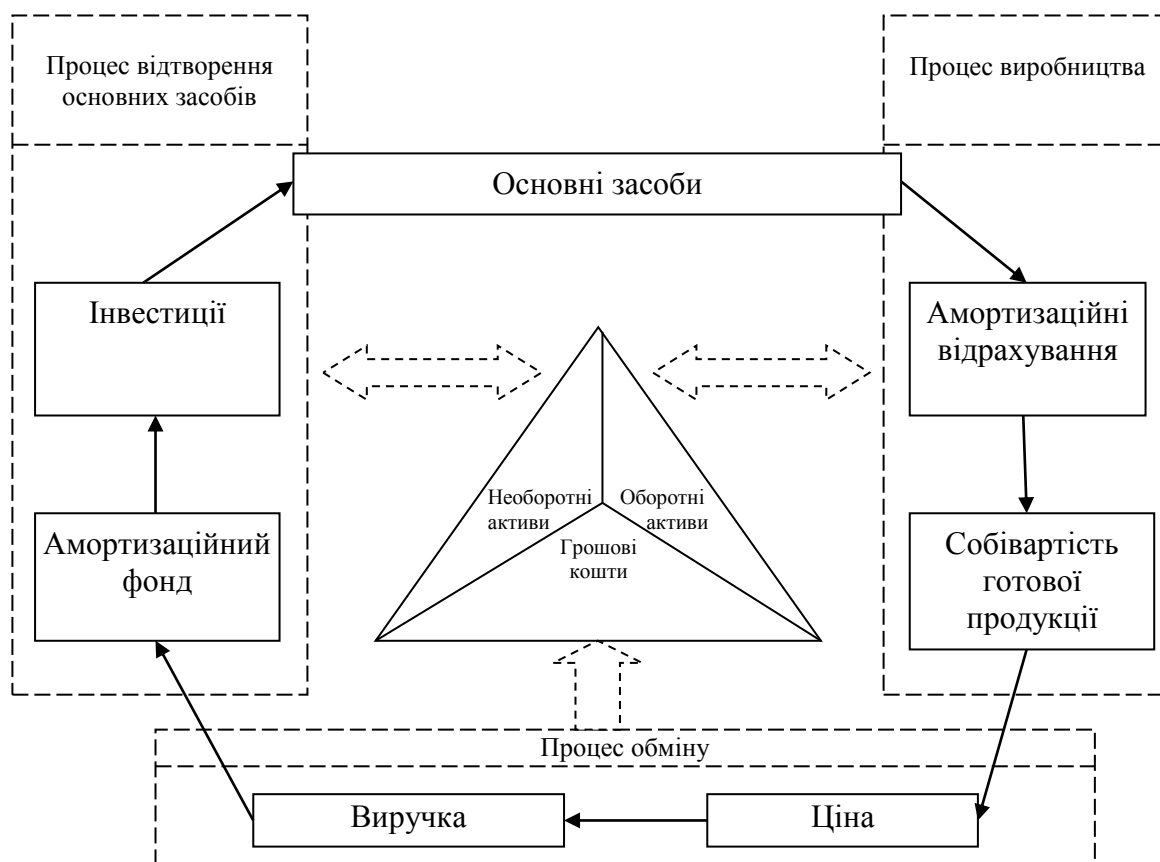
Таблиця 1.1

Визначення поняття «відтворення основних засобів»

Джерело	Визначення терміну
Судук А. В. [44]	Відтворення основного капіталу (основних засобів) – це циклічно повторювальний процес підтримки основного капіталу (основних засобів) на належному (якісному) рівні, який придатний забезпечувати ефективне функціонування виробничої системи і тим самим покращувати якість продукції, яка виготовляється, та її конкурентоспроможність.
Котковський В. С. [14]	Відтворення основних засобів – це інтегрована, органічно пов'язана цілісна система економічних, організаційних і правових форм та методів господарювання, спрямованих на впровадження прогресивної і принципово нової техніки, комплексної модернізації основного капіталу.
Приварникова І.Ю., Гальченко А.А. [36]	Відтворення основних засобів являє собою процес їхнього оновлення та має двоїстий характер. З одного боку, під впливом різних чинників основні засоби з часом зношуються, втрачаючи частину своєї вартості, з іншого боку, їх оновлення можливо тільки завдяки амортизації.
Прохоровський В.С., Чайникова Л.Н. [10]	Відтворення основних фондів (основних засобів) – важкий процес, що включає наступні взаємопов'язані стадії: створення, споживання, амортизації, відновлення та відшкодування
Кривенко К., Топішко І. [9]	Відтворення основних фондів (основних засобів) – це постійне повторення і безперервне відновлення засобів праці в натуральній та вартісній формах.
Кучірка М.В. [16]	Відтворення – це виробництво, що взяте не як одноразовий акт, а як процес безперервного динамічного і послідовного повторення усіх його елементів.
Олійник Є.В. [12]	Відтворення основних засобів – це процес безперервного відшкодування основних засобів та нематеріальних активів за рахунок амортизаційного фонду, їх оновлення на новій технічній, технологічній та програмній основі, а також зростання вартості основного капіталу за рахунок частини створеного додаткового продукту
Мельник А.Є., Ганжа Т. І. [13]	Відтворення основних засобів – це безперервне їх відновлення, яке забезпечує постійне повторення процесу виробництва
Утенкова К.О. [44]	Відтворення основних засобів – це процес безперервного їх поновлення у зв'язку з фізичним зносом або так званім «моральним» старінням, спричиненим науково-технічним прогресом, до настання повного фізичного спрацювання.
Шляга О.В., Масилук Б.В. [45]	Відтворення основних засобів – це процес їх виробничого використання, зносу, амортизації, підтримки у робочому стані через здійснення ремонтів і відновлення в натурі

Джерело: складено автором

Процес відтворення основного капіталу, який охоплює стадії виробництва, обміну та відтворення основних засобів, можна представити таким чином (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Кругообіг основного капіталу

Джерело: складено автором на основі [2]

На основі наведеного узагальнення можна зазначити, що під час виробництва відбувається трансформація вартості необоротних активів в оборотні, а сума амортизації стає частиною собівартості готової продукції. У процесі обміну перенесена вартість основних засобів, що відображається в амортизації, компенсується виручкою, яка надходить на підприємство після реалізації продукції. У цей момент амортизаційний фонд набуває реального значення, оскільки підприємство отримує кошти, які стають джерелом інвестицій. Після завершення процесу обміну кошти амортизаційного фонду беруть участь у відтворенні основних засобів, перетворюючись з обігових коштів у необоротні активи.

Таким чином, у процесі господарської діяльності кругообіг основних

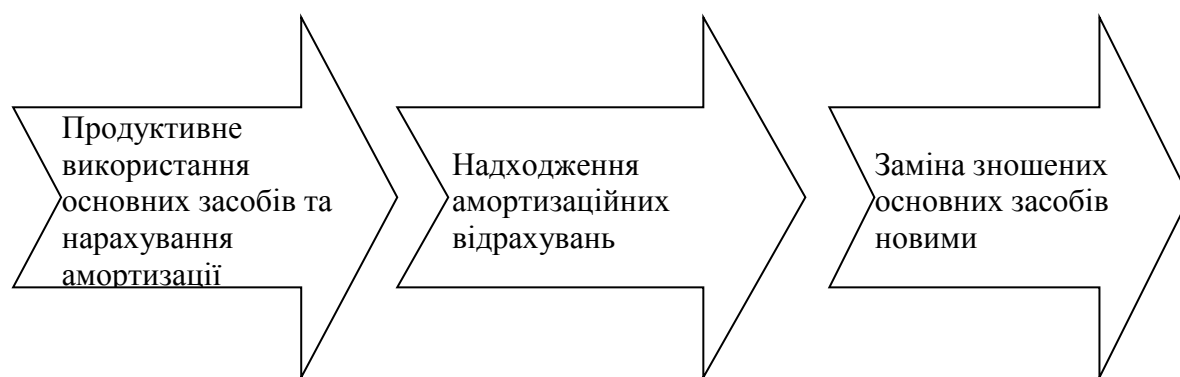
засобів проходить три стадії:

1 стадія: продуктивне використання основних засобів та нарахування амортизаційних відрахувань. На цій стадії основні засоби зношуються в процесі експлуатації, і нараховується сума зносу, яка є підставою для списання амортизаційних відрахувань на витрати після завершення виробництва. В результаті на цій стадії втрачається споживча вартість засобів праці, а їхня вартість переноситься на собівартість готової продукції.

2 стадія: перетворення частини основних засобів, які були в продуктивній формі, на грошові кошти через нарахування амортизаційних відрахувань.

3 стадія: відновлення споживчої вартості частини основних засобів у процесі виробництва. Це відновлення здійснюється шляхом заміни зношених основних засобів на нові за рахунок нарахованої суми зносу.

Таким чином, кругообіг основних засобів є важливим етапом у забезпеченні безперервності виробничого процесу та підтримці економічної стабільності підприємства.

Рис. 1.2. Оборот основних засобів на підприємстві

Джерело: складено автором на основі [3]

Процес відтворення характеризується кількома важливими ознаками:
 постійне перенесення вартості: основні засоби поступово передають свою вартість на продукцію.

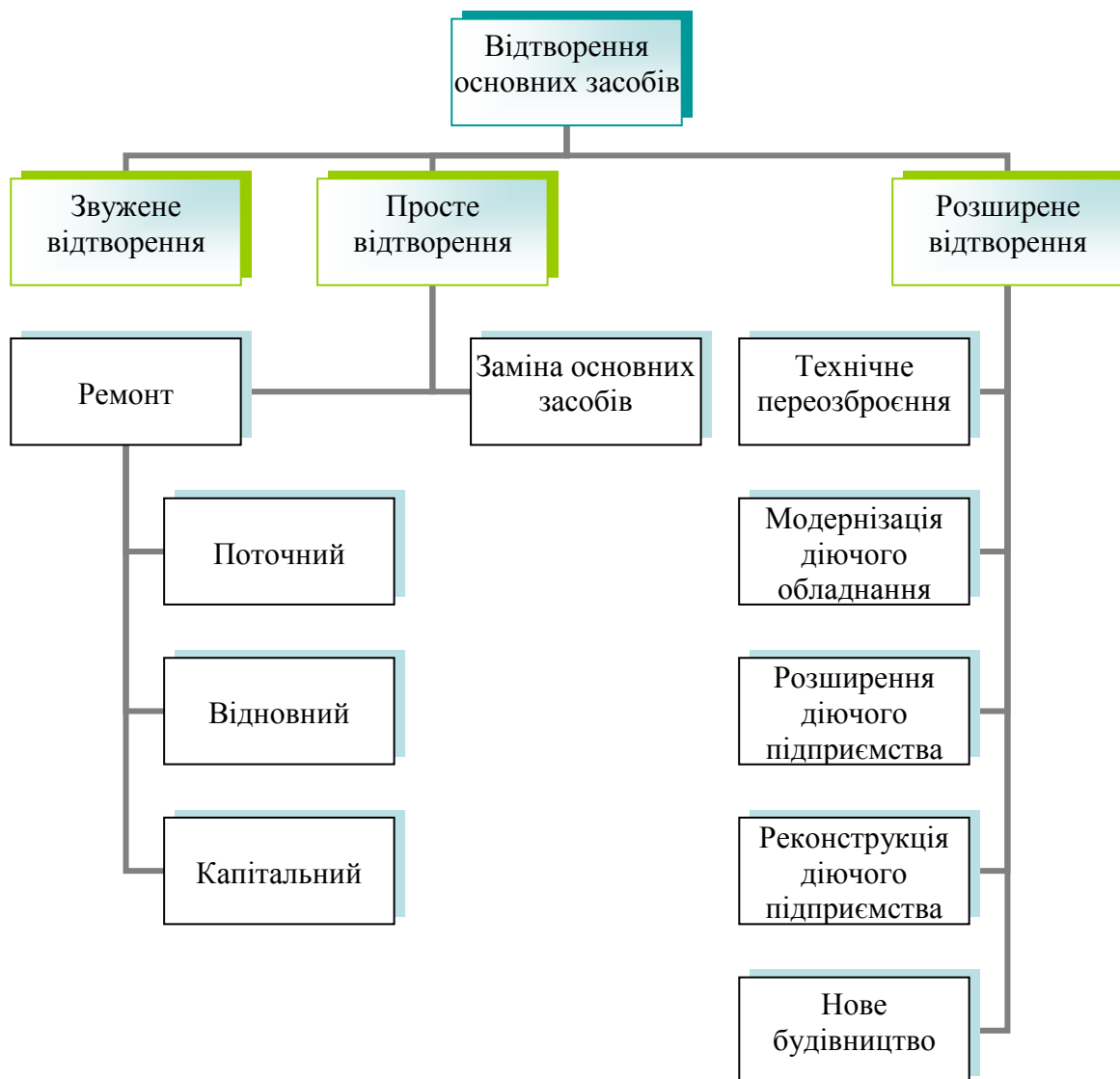
рух вартості: у процесі відтворення активів відбувається одночасний рух їхньої вартості.

нагромадження вартості: частково перенесена вартість активів на готову

продукцію накопичується в грошовій формі через нарахування амортизації.

оновлення основних засобів: основні засоби оновлюються в натуральній формі протягом певного часу.

Відновлення основних виробничих фондів підприємства може здійснюватися різними способами. Види та форми відновлення основних фондів підприємства ілюструються на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Типи та форми відтворення основних засобів

Джерело: складено автором на основі [3]

Форми відновлення основних засобів відрізняються за розмірами необхідного фінансування та отриманими результатами. Звужене відтворення передбачає зменшення загальної кількості основних засобів, просте відтворення – збереження споживчих вартостей основних засобів, що означає відновлення

попередньої виробничої потужності, а розширене відтворення – збільшення споживчих вартостей, загальної кількості та якості основних засобів, що забезпечує вищий рівень продуктивності обладнання.

Варто зазначити, що звужене та просте відтворення не здатні забезпечити розвиток матеріально-технічної бази підприємства. Для досягнення високих темпів розвитку та підвищення ефективності виробництва необхідна інтенсифікація відтворення та поліпшення стану діючих основних засобів, що можливо лише за умов розширеного відтворення.

Просте відтворення полягає у відновленні виробництва в незмінних масштабах щодо кількості та якості виготовленої продукції. При цьому фактори виробництва залишаються незмінними в кожному наступному циклі, а весь додатковий продукт використовується на особисте споживання. Це відтворення характерне для традиційних суспільств з неринковою економікою, де спостерігаються низькі темпи розширення виробництва, що призводить до уповільнення економічного та соціального прогресу. Сьогодні просте відтворення залишається поширеним у багатьох країнах, що розвиваються, в традиційних економічних укладах.

Просте відтворення основних виробничих засобів може здійснюватися в двох формах:

заміна зношених або застарілих основних засобів.

капітальний ремонт діючих основних засобів.

Капітальний ремонт – це періодичне відшкодування нормального фізичного зносу конструктивних елементів основних засобів, що включає максимально можливе відновлення первісних техніко-експлуатаційних параметрів шляхом повного розбирання об'єкта, заміни спрацьованих деталей новими або відновленими, його складання та короткого післяремонтного випробування [2].

Розширене відтворення – це процес відновлення виробництва, що передбачає зростання масштабів щодо кількості та якості виготовленої продукції в кожному наступному циклі. По-перше, завжди збільшується обсяг

виготовленого суспільного продукту; по-друге, часто покращується якість його складових. Для реалізації розширеного відтворення в кожному наступному циклі необхідні додаткові або якісніші ресурси та фактори виробництва. У цьому випадку фактори виробництва не залишаються незмінними: основним джерелом їх розширення або поліпшення якості є додатковий продукт, який уже не може бути повністю використаний на особисте споживання. Кількісні та якісні зміни факторів виробництва також досягаються через раціоналізацію їх використання та розвиток науково-технічного прогресу.

Цей тип відтворення є характерним для розвинутого ринкового суспільства. Проте досягти безперервного кількісного чи якісного зростання виробництва в умовах існуючих ринкових економічних систем неможливо, оскільки вони не забезпечують стабільного зростання і спричиняють появу стагнацій, спадів і періодичних криз в економіці.

Розширене відтворення суспільного продукту реалізується через економічне зростання. Вирішення проблеми економічного зростання є ключовим для створення основ соціально-економічного прогресу суспільства, а також для зростання національного багатства та добробуту кожної людини.

Економічне зростання та розширене відтворення – це схожі, але не тотожні поняття. Розширене відтворення охоплює як макрорівень (національне та світове господарство), так і мікрорівень (підприємства, фірми, галузі). Коли мова йде про розширене суспільне відтворення, основну увагу приділяють пропорційності в зростаючому суспільному виробництві, акцентуючи на капіталонагромадженні та підвищенні суспільної продуктивності праці.

Основними прогресивними формами розширеного відтворення основних засобів є:

- технічне переоснащення діючого підприємства – це комплекс заходів, що реалізуються відповідно до плану його технічного розвитку без розширення існуючих виробничих площ. Мета полягає в підвищенні технічного рівня окремих ділянок виробництва шляхом впровадження нових технологій, механізації та автоматизації виробничих процесів, а також модернізації

застарілого та заміни спрацьованого устаткування.

- реконструкція діючого підприємства – це повне або часткове переоснащення виробництва, що здійснюється за єдиним проектом. За необхідності можуть бути побудовані нові чи розширені існуючі допоміжні та обслуговуючі об'єкти. Реконструктивними також вважаються роботи зі зведення нових виробничих об'єктів на місці старих, експлуатація яких визнана недоцільною [8].

Існує два типи розширеного відтворення: екстенсивний та інтенсивний. Екстенсивний тип передбачає збільшення виробництва на незмінній технічній основі шляхом залучення додаткових ресурсів, таких як трудові, матеріальні та фінансові. Інтенсивний тип, у свою чергу, передбачає зростання виробництва через підвищення його ефективності.

Протягом тривалого часу в нашій країні домінував екстенсивний тип відтворення, але його можливості вже вичерпані. Для оздоровлення економіки необхідно перейти до інтенсивного типу відтворення, що вимагає підвищення ефективності суспільного виробництва та поліпшення якості продукції і послуг у всіх галузях народного господарства через всебічну інтенсифікацію. Підвищення ефективності виробництва проявляється у збільшенні економічних результатів на одиницю витрат, що досягається, насамперед, через прискорення науково-технічного прогресу та глибоку технічну реконструкцію народного господарства.

Існує чотири форми інтенсивного відтворення, які характеризуються різними комбінаціями ресурсів та пріоритетами їх використання. Ці форми відображають реальні зміни у співвідношенні затрат живої та уречевленої праці в процесі інтенсифікації виробництва [36].

В усіх формах забезпечується підвищення продуктивності суспільної праці, але різними способами.

Для ринкової економіки характерною є переважно інтенсивна форма розширеного відтворення, а саме перехід від часткової до всебічної інтенсифікації виробництва, що базується на економії всіх його елементів.

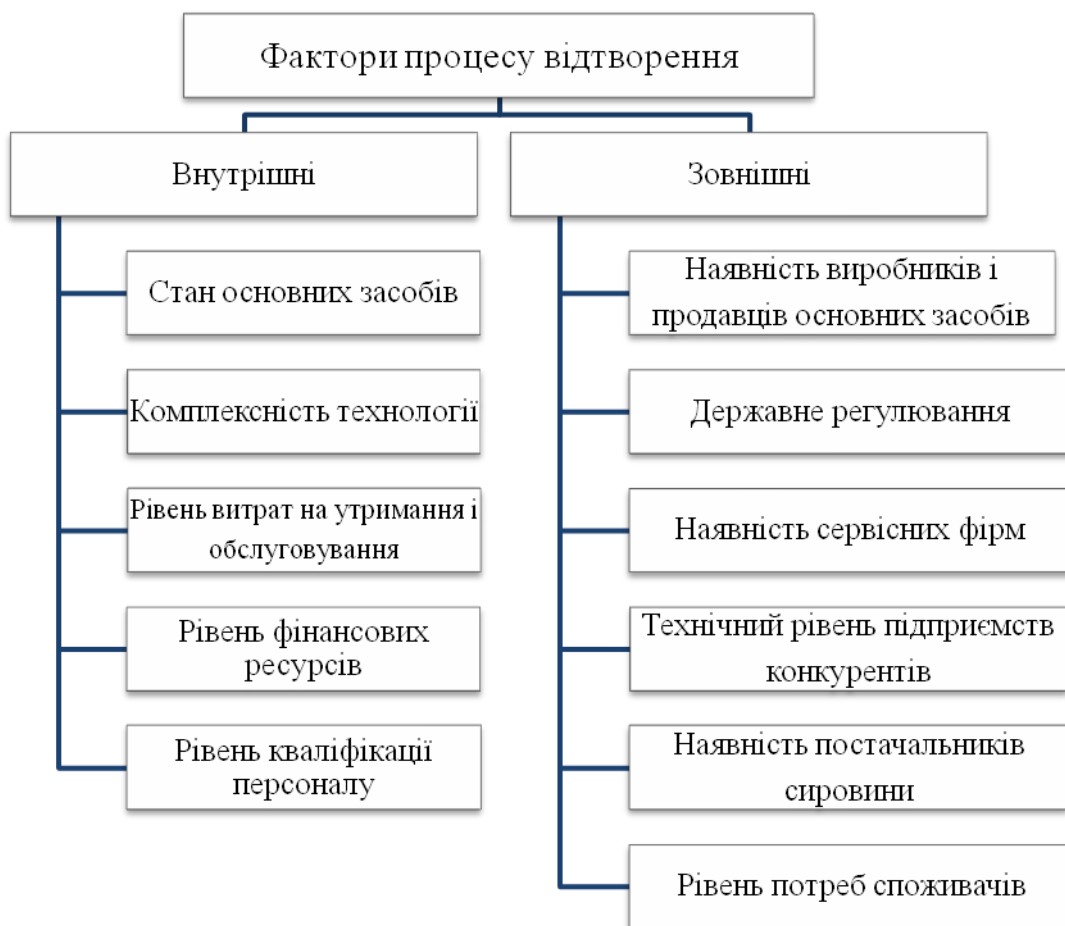
Характеристика форм інтенсивного відтворення

Форми інтенсивного відтворення	Загальна характеристика
Фондоємна	Підвищення продуктивності праці досягається за рахунок додаткових затрат виробничих фондів на одиницю продукції. Підвищенню органічної будови фондів не протидіє економія основних і оборотних фондів, і фонди зростають швидше за суспільний продукт і національний доход (йдеться про темпи зростання).
Фондозберігаюча	Підвищення продуктивності праці супроводжується економією виробничих фондів на одиницю продукції. Масштаби і темпи економії живої праці в окремі періоди неоднакові. Тому можна визначити дві стадії цього процесу. На першій - економія живої праці переважає над економією праці, яка уречевлена у виробничих фондах і матеріальних затратах, на другій стадії - розміри й темпи економії уречевленої праці перевищують економію живої праці.
Нейтральна	Підвищення продуктивності праці досягається за рахунок додаткових затрат уречевленої праці. Але водночас здійснюється економія засобів виробництва, яка компенсує додаткові затрати уречевленої праці. Тому виробничі фонди зростають тими ж темпами, що й суспільний продукт і національний доход.
Всебічна	Продуктивність праці досягається шляхом підвищення ефективності всіх ресурсних факторів: засобів і предметів праці, робочої сили. Це - по суті форма всебічного ресурсозбереження у виробництві кожної одиниці продукції.

Джерело: складено автором на основі [9]

Процес відтворення залежить від багатьох факторів, які можна поділити на дві основні групи: зовнішні та внутрішні. Внутрішні фактори відображають стан підприємства, тоді як зовнішні фактори пов'язані з умовами навколишнього середовища.

Зовнішні фактори, які впливають на відтворення основних засобів, є менш контрольованими, ніж внутрішні. Сучасні ринкові умови стають дедалі жорсткішими для підприємств. Вимоги споживачів постійно зростають, тому підприємствам необхідно приділяти особливу увагу асортименту та якості продукції. Широкий асортимент, конкурентоспроможні ціни та висока якість продукції є результатом ефективності відтворення основних фондів і визначають успіх будь-якого підприємства. Наразі особливо важливим є відтворення на новій технічній основі з використанням нових технологій та наукових знань.

Рис. 1.4. Фактори, які впливають на відтворення основних засобів

Джерело: складено автором на основі [2]

Не менш важливими є внутрішні чинники відтворення основних засобів. Вони залежать від облікової політики підприємства, методів амортизації, рівня кваліфікації персоналу та інших аспектів. В умовах сучасної динаміки більш ефективною буде політика, спрямована на прискорену амортизацію.

1.2. Характеристика джерел фінансування відтворення основних засобів

Ключовою проблемою, з якою стикаються підприємства під час відновлення основних засобів, є недостатність матеріальних ресурсів для фінансування цього процесу. Часто коштів, виділених на відновлення

матеріально-технічного забезпечення підприємства, не вистачає навіть для простого відтворення, не кажучи вже про розширене. Відтак, питання пошуку джерел для розширеного відтворення стало особливо актуальним.

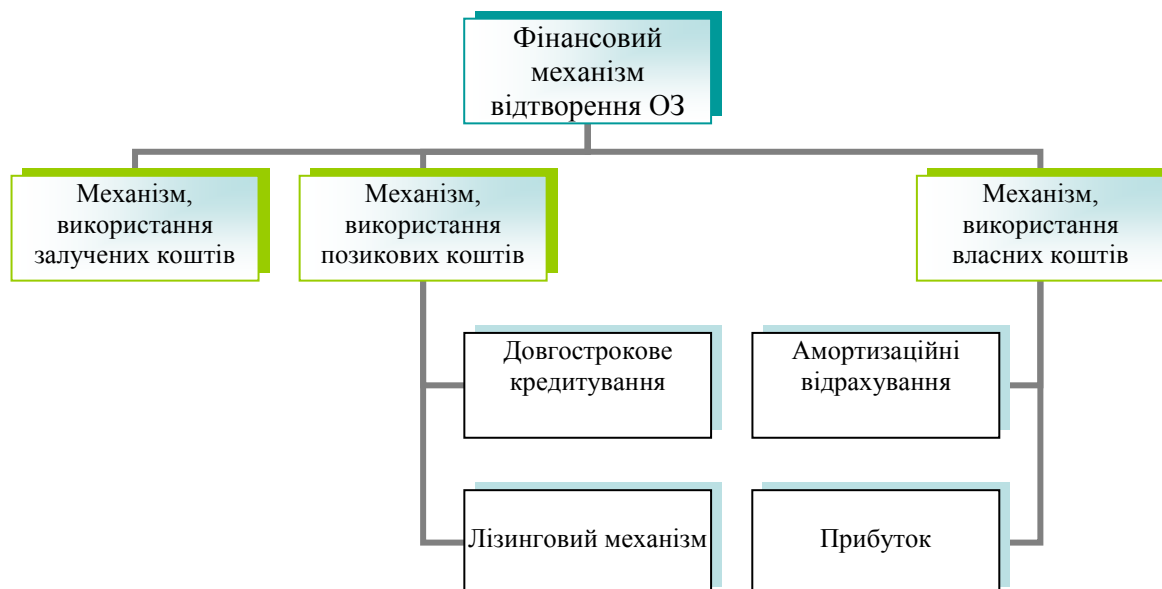
Колесник Я.В. аналізує джерела фінансування відтворення основних засобів з огляду на різні види відтворення. Згідно з його думкою, для простого відтворення основним джерелом фінансування є нарахована сума амортизації, а для розширеного – використання частини створеного додаткового продукту, а також фінансові інструменти, такі як кредит, лізинг та інститути спільного інвестування [14].

Досліджуючи причини кризи відтворення основних засобів промисловості, Доценко Н.С. зазначає, що інвестування в економіку, яке ґрунтується на самофінансуванні (амортизаційні відрахування та прибуток), є недостатнім і не забезпечує необхідних темпів оновлення матеріально-технічної бази виробництва. Однією з основних проблем фінансового забезпечення відтворення основних засобів автор вважає інфляцію, оскільки темпи зростання цін на основні засоби перевищують темпи накопичення джерел фінансування. Використання позикового капіталу для оновлення основних засобів в сучасних умовах також вважається недоцільним через його високу вартість [14].

Шевченко Н.І. підкреслює, що реальними джерелами фінансування відтворення основних засобів для підприємств є власні джерела, банківські кредити та фінансування за рахунок лізингу, а основним джерелом поповнення фінансових ресурсів є прибуток [14].

Поддєрьогін А.М. розглядає фінансове забезпечення відтворювального процесу як покриття витрат на відтворення за рахунок фінансових ресурсів, які акумулюються суб'єктами господарювання та державою [14]. Тобто, капітальні вкладення є основою фінансового забезпечення відтворення основних засобів.

У сучасній економічній літературі розроблено класифікацію механізмів, які використовуються або можуть бути використані для оновлення основних засобів (рис. 1.5) [12].

Рис. 1.5. Структура джерел відтворення основних засобів

Джерело: складено автором на основі [24]

Поддєрьогін А.М. виділяє три основні групи джерел фінансування капітальних вкладень (відтворення основних засобів):

1. Централізовані фінансові ресурси – це кошти державного бюджету, місцевих бюджетів, державних позабюджетних фондів та благодійних фондів.
2. Власні фінансові ресурси – це кошти засновників підприємства, амортизаційні відрахування, доходи від продажу власного майна, кошти від оренди майна, а також використання внутрішніх ресурсів у будівництві.
3. Залучені та позичені фінансові ресурси – це довгострокові кредити комерційних банків, кошти від емісії та реалізації цінних паперів, а також іноземні інвестиції.

Таким чином, категорію «фінансове забезпечення» можна розглядати в контексті будь-якого досліджуваного об'єкта, оскільки фінансування є одним з ключових факторів розвитку будь-якого процесу. Процес формування фінансових ресурсів свідчить про те, що структуру фінансового забезпечення можна аналізувати з двох позицій: економічної системи держави та окремого суб'єкта господарювання.

З точки зору економічної системи держави, фінансування будь-якого процесу відбувається на макроекономічному рівні і є цілеспрямованою

діяльністю державних і місцевих органів влади, спрямованою на формування, розподіл та використання загальнодержавних і місцевих фінансових ресурсів для розвитку цього процесу. Важливо зазначити, що бюджетні інвестиції в першу чергу спрямовуються на підприємства державної власності та юридичні особи, які беруть участь у реалізації державних програм. В залежності від рівня вирішуваних завдань, джерелом фінансування можуть бути або державний, або місцевий бюджет. До централізованих джерел формування фінансових ресурсів на підприємствах, які надаються на поворотній та безповоротній основі, відносяться кошти державного бюджету, місцевих бюджетів, державних цільових фондів та галузевих позабюджетних фондів.

З позиції суб'єкта господарювання фінансове забезпечення будь-якого процесу відбувається на мікроекономічному рівні і включає формування, розподіл і використання децентралізованих фінансових ресурсів, що походять з власних джерел фінансування відтворювального процесу.

Серед власних джерел фінансування інвестицій основну роль відіграє прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків та інших обов'язкових платежів. Частина цього прибутку, яка спрямовується на виробничий розвиток, може бути використана для різних інвестиційних цілей. Політика розподілу чистого прибутку компанії базується на обраній стратегії економічного розвитку.

Прибуток є грошовим вираженням фінансових ресурсів, які створюються підприємствами будь-якої форми власності і належать їм після розподілу доходів від господарської діяльності. Це ключова фінансова категорія на рівні підприємницьких структур, що відображає позитивний фінансовий результат діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва та свідчить про обсяг і якість виготовленої продукції, стан продуктивності праці та рівень собівартості. Крім того, прибуток впливає на зміцнення комерційного розрахунку та інтенсифікацію виробництва незалежно від форми власності.

У ринкових умовах важливу роль у забезпеченні процесів відтворення основних засобів відіграють власні джерела фінансування, серед яких одним із

ключових є фонд амортизаційних відрахувань.

В економічній літературі існує безліч підходів до визначення поняття «амортизація». Амортизація є складним економічним явищем, яке поєднує риси витрат виробництва та джерел фінансування, а також процес руху вартості і механізм управління відтворенням, відшкодуванням зношених засобів праці та нагромадженням нових. Амортизацію можна трактувати як складний фінансово-економічний механізм, який забезпечує розподіл вартості основних фондів, що амортизується протягом їхнього корисного використання, з подальшим перенесенням цієї вартості на новостворений продукт і накопиченням коштів для відтворення (придбання) основних фондів.

Це джерело фінансування не підлягає оподаткуванню та зменшує розмір оподаткованого прибутку підприємств, при цьому не потребує додаткових витрат на мобілізацію цих коштів. Розмір амортизаційних відрахувань визначається нормами амортизації та балансовою вартістю основних фондів. У практичній діяльності підприємств використовуються різні методи нарахування амортизаційних відрахувань, при цьому дотримується амортизаційна політика держави. Методи амортизації дозволяють регулювати інвестиційні процеси та знижувати податкове навантаження на підприємство. Характеристика цих методів наведена в додатку А.

Згідно з Податковим Кодексом України, нарахування амортизації проводиться протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, що встановлюється наказом підприємства при визнанні об'єкта активом (після зарахування на баланс), але не менше ніж зазначено в пункті 145.1. Нарухування призупиняється на період виведення об'єкта з експлуатації (для реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та з інших причин) на підставі документів, які підтверджують виведення основних засобів з експлуатації.

Згідно Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року (діє з 01.04.2011) представлена класифікація груп основних засобів та інших необоротних активів і мінімально допустимі строки їх амортизації (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Класифікація груп основних засобів і мінімально допустимих строків їх амортизації [8]

Групи основних засобів	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 - земельні ділянки	-
група 2 - капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
з них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	-
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	-
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

Джерело: складено автором на основі [23]

Групи 1–9 основних засобів за цією класифікацією аналогічні групам основних засобів, визначеним у пп.5.1 п.5 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затвердженому наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 №92.

Поняття амортизації тісно пов'язане з поняттям зносу основних засобів, хоча вони не є тотожними. Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби», знос – це сума амортизації об'єкта необоротних активів з моменту їх корисного використання. Отже, можна зробити висновок, що амортизація є первинним поняттям, тоді як знос – вторинним. Знос обумовлений втратою фізичних і моральних якостей об'єктів необоротних активів у процесі експлуатації.

У сучасних умовах розподіл та використання амортизаційних відрахувань

і прибутку на підприємствах не завжди супроводжується формуванням окремих грошових фондів. Амортизаційний фонд як такий не створюється, а питання розподілу прибутку між фондами спеціального призначення залишається в компетенції підприємства, проте це не змінює сутності розподільних процесів, які відображають використання фінансових ресурсів.

Варто зазначити, що відповідно до законодавства України, підприємства всіх форм власності мають право щорічно проводити індексацію балансової вартості груп основних засобів. Цей процес визначає реальну вартість відтворення в залежності від рівня цін і впливає на величину амортизаційних відрахувань. Індиксація основних засобів виступає специфічним джерелом їх відтворення.

Важливу роль у процесі відтворення основних засобів відіграють зовнішні джерела фінансування. До них належать банківські кредити, позики, лізинг та іноземні інвестиції. Кризовий стан економіки країни і фінансова неспроможність підприємств призвели до призупинення інвестиційних процесів, відтворення основних засобів та їх технічної переоснащеності.

Обсяги інвестиційних вкладень у основний капітал останніми роками зменшуються порівняно з попередніми періодами. Зростання темпів інвестування в основний капітал підприємств має відбуватися одночасно з удосконаленням структури та розширенням джерел фінансування інвестицій. Також необхідно вдосконалити нормативну базу і прийняти закони, що регулюють інвестиційну діяльність та покращують інвестиційний клімат в Україні. Зокрема, доцільно активніше використовувати нові зовнішні джерела фінансування, такі як банківське інвестування, іноземне інвестування та інвестування за рахунок операцій на фондовому ринку.

Банківські кредити надаються суб'єктам усіх форм власності переважно на тимчасовій основі. Однак нинішній кредитний механізм не сприяє процесам відтворення виробництва. На думку П.Т. Саблука, кредитне забезпечення фінансування відтворення слід формувати на ринкових принципах з елементами державного регулювання, створюючи цілісну систему

кредитування виробництва, яка повинна включати:

банківське кредитування – впровадження механізмів стимулювання надання середньо- та довгострокових кредитів комерційними банками та іншими фінансовими установами підприємствам;

кредитна інфраструктура – створення умов для формування та функціонування гарантійних фінансово-кредитних установ;

гарантування повернення кредитів – організація державної реєстрації нерухомості, розвиток оцінної та страхової діяльності, заставу майна, особливо земельних ділянок, а також страхування фінансових ризиків комерційних банків;

позабанківське кредитування – розширення комерційного кредитування, запровадження тендерної форми обслуговування бюджетних кредитів, розробка механізмів мікрокредитування;

іпотечне кредитування – запровадження іпотечного кредитування під заставу землі з реально діючим механізмом вилучення у разі неповернення кредитів.

Сьогодні також не втрачають своєї актуальності нетрадиційні фінансові ресурси, такі як лізинг, кошти фінансово-промислових груп, іноземні інвестиції та кредити. Це найбільш перспективні джерела залучення позикових коштів для фінансування оновлення основних засобів.

Серед нетрадиційних форм фінансування відтворювальних процесів особливе місце займає лізинг, який відкриває нові можливості для оновлення основних засобів. Зростання масштабів впровадження лізингових операцій зумовлено їх здатністю підвищувати конкурентоспроможність продукції, полегшувати виплату податків і стати одним із прогресивних методів матеріально-технічного забезпечення виробництва.

Фахівці акцентують увагу на тому, що фінансові умови лізингу є більш стабільними, ніж умови кредитних договорів: протягом усього терміну дії договору відсоткові ставки залишаються незмінними, на відміну від кредитних договорів, де ставки можуть змінюватися залежно від ринкової кон'юнктури.

Досвід ефективного використання лізингу в розвинених країнах свідчить про те, що його частка в загальному обсязі інвестицій становить 25-30%, а його використання сприяє зростанню економіки країн, які використовують цю форму фінансування в умовах обмежених фінансових ресурсів та пільгового оподаткування лізингових угод.

Загалом структура джерел фінансування капітальних вкладень підприємства залежить від багатьох факторів, зокрема:

- темпів зростання реалізації товарної продукції та їх стабільності;
- рівня управління фінансовими ресурсами підприємства;
- структури активів підприємства;
- стану ринку капіталу;
- відсоткової політики банків;
- оподаткування доходів підприємства;
- суті стратегічних цільових фінансових рішень підприємства.

Найбільш прийнятним для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування відтворення основних засобів. Основною передумовою для визначення оптимальної структури таких джерел є детальний аналіз: 1) можливого обсягу внутрішніх джерел фінансування капітальних вкладень; 2) потенційного обсягу залучення додаткових коштів, пов'язаного із зростанням капітальних витрат.

1.3. Методика аналізу відтворення основних засобів підприємства

Процес пошуку фінансових ресурсів для відтворення основних засобів тісно пов'язаний з усім процесом їх відновлення. Кожен етап відновлення може містити необхідні резерви, які допоможуть максимізувати результати цього процесу.

Першим кроком у відновленні основних засобів є визначення потреби в їх

відновленні. На цьому етапі виявляються причини неефективного функціонування необоротних активів і розглядаються можливі шляхи усунення чинників, що знижують ефективність їх використання, без застосування механізму оновлення.

Для цього підприємству потрібно оцінити стан своїх засобів праці, їх склад і структуру, а також адекватно оцінити ситуацію, що склалася внаслідок їх експлуатації. Розробляються нормативи та норми потреби в обладнанні, його використанні та ремонті. При необхідності визначається перелік основних засобів, які потребують відновлення, заміни або реконструкції, а також встановлюється система пріоритетів для оновлення конкретних одиниць основних засобів.

Під час аналізу та вивчення структури джерел відновлення основних фондів слід враховувати, що наразі з'явилося безліч нових способів залучення коштів для відновлення основних фондів. Проте, враховуючи ризики, пов'язані з залученими джерелами фінансування, перевага все ж надається самофінансуванню. Самофінансування є основним джерелом фінансування капітальних виробничих вкладень, особливо для технічного оновлення основних фондів.

Аналіз потреби у відтворенні основних засобів дозволяє сформулювати чітке уявлення про виробничий потенціал підприємства та завдання його розвитку. Для визначення кількісних характеристик необхідних відтворювальних процесів доцільно використовувати два підходи.

Перший підхід передбачає визначення потреби у відтворенні основних засобів на основі рівня їх зношення (фізичного та морального). Зношення основних засобів компенсується шляхом нарахування амортизації, яка повинна бути повністю профінансована підприємством. Однак сума нарахованої амортизації відображає потребу підприємства у відтворенні основних засобів, виходячи з процесу фізичного зношення. Тобто,

$$ПвОЗ(t) = Ам(t), \quad (1.1)$$

де $PвОЗ(t)$ – потреба у здійсненні відтворення ОЗ в рік t ;

$Ам(t)$ – сума нарахованої амортизації в рік t .

Щоб визначати суми щорічної амортизації потрібно знати строк корисного використання об'єкта основних засобів. Проте практика показує, що при визначенні цього строку використовуються переважно суб'єктивні оцінки фахівців підприємства. Внаслідок цього величина нарахованої амортизації стає суб'єктивною оцінкою потреби підприємства у відтворенні основних засобів.

Інша величина потреби у відтворенні основних засобів може бути отримана з урахуванням морального зношення. Дійсно, основні засоби, які експлуатуються в галузях з динамічним науково-технологічним розвитком, морально старіють ще до того, як відбудеться їх фізичне зношення. Однак методи нарахування амортизації зазвичай базуються на оцінці фізичного, а не морального зношення.

Проблема вибору строку корисного використання основних засобів виникає під час визначення потреби у відтворенні. Забезпечити відтворювальні процеси з урахуванням морального зношення не можуть собі дозволити більшість підприємств. Проте використовувати морально та фізично застарілі основні засоби протягом десятків років є недопустимим. Моральне зношення повинно враховуватися керівництвом підприємства, особливо за наявності необмежених можливостей фінансування відтворення з різних джерел.

На нашу думку, кожне вітчизняне підприємство повинно визначати галузевий показник строку корисного використання ($ткв_{гал}$) та порівнювати його з власним ($ткв_i$). Галузевий показник відображає середні темпи оновлення основних засобів у відповідній галузі. Наприклад, повне оновлення обладнання на підприємствах наукомісткого машинобудування в розвинених країнах відбувається кожні 5-7 років, що означає, що 15-20% основних засобів повинні щорічно оновлюватися. Виходячи з первісної вартості основних засобів, можна визначити масштаби необхідних відтворювальних процесів.

$$PвОЗ(t) = ОЗакт / ткв_{гал} \quad (1.2)$$

ОЗакт – вартість активної частини основних засобів підприємства;
 $tkv_{гал}$ – кількість років, за які відбувається заміна основних засобів у галузі.

До формули було додано величину активної частини основних засобів, оскільки пасивна частина має триваліший термін відтворення і не повинна оновлюватися так швидко.

Якщо $tkv_i = tkv_{гал}$, можна зробити висновок, що відтворювальні процеси, які здійснює підприємство, відповідають галузевим тенденціям, а застосований метод амортизації може бути використаний і в подальшому.

Другий підхід ґрунтується на порівнянні показника фондомісткості (капіталомісткості) продукції досліджуваного підприємства з показниками підприємства-конкурента або галузевого лідера. Виходячи з очікуваного чи розрахункового обсягу виробництва та враховуючи розраховану фондомісткість, можна визначити необхідну кількість основних засобів для забезпечення сучасного виробничого потенціалу в певній галузі. Для цього можна використовувати наступну формулу:

$$B(ВП) = (\Phi_{МК} - \Phi_{Мі}) * ОП, \quad (1.3)$$

де $B(ВП)$ – вартісна величина відтворювальних процесів;

$\Phi_{Мі}$, $\Phi_{МК}$ – фондомісткість і-того підприємства та к-того підприємства-конкурента;

ОП – очікуваний обсяг виробництва продукції досліджуваного підприємства.

Другий крок - аналіз динаміки та масштабів відтворення основних засобів має свої вимоги. Зокрема, величина основних засобів підприємства повинна з року в рік зростати. Це зростання не повинно відбуватися лише внаслідок індексації чи переоцінки, а має бути результатом надходження нових основних засобів. Іншою причиною збільшення вартості основних засобів може бути перевищення витрат на ремонти понад регламентовані 10%, що автоматично

приведе до зростання балансової вартості основних засобів і створить враження відтворення. Тому під час аналізу динаміки відтворювальних процесів слід усунути з розгляду інші причини, окрім оновлення та компенсації зношення.

Оскільки сучасні підприємства повинні будувати бізнес-модель, орієнтуючись на забезпечення стійкості розвитку, доцільно проаналізувати темпи відтворення основних засобів у порівнянні з темпами зростання ВВП країни. Для цього потрібно розрахувати відповідні індекси та порівняти їх. Якщо темпи відтворення є нижчими за динаміку ВВП, це свідчить про те, що підприємство не змогло використати макроекономічну ситуацію для розвитку свого виробничого потенціалу.

Основними показниками, які аналізуються під час вивчення динаміки відтворення, є показники оновлення та вибуття основних засобів. Основні засоби, які вибувають, повинні бути замінені новими. Для цього може бути розрахований коефіцієнт інтенсивності заміни основних засобів.

Коефіцієнт інтенсивності заміни основних засобів (K_3) характеризує співвідношення між основними засобами, які надійшли на підприємство ($O_{3н}$), та основними засобами, які вибули ($O_{3в}$) протягом звітного періоду, і розраховується за такою формулою:

$$K_3 = O_{3н} / O_{3в}. \quad (1.4)$$

Обернений показник має назву коефіцієнта вивільнення основних засобів.

Оскільки вітчизняні підприємства потребують оновлення, насамперед, активної частини основних засобів, доцільно проводити аналіз інтенсивності відтворення в розрізі активних та пасивних частин основних засобів. Досить нелогічним є порівняння виведених активних основних засобів з уведеними пасивними. За кількісними показниками може спостерігатися позитивна тенденція, але за економічним змістом це не сприятиме зростанню виробничого потенціалу.

Тому доцільно розраховувати наступні проміжні показники:

а) Коефіцієнт інтенсивності оновлення активної частини основних засобів – це відношення активних основних засобів, які надійшли, до основних засобів (активної частини), що вибули.

б) Коефіцієнт інтенсивності оновлення пасивної частини основних засобів – це відношення величини пасивних основних засобів, які надійшли, до основних засобів (пасивної частини), що вибули.

в) Коефіцієнт прогресивності процесів відтворення характеризує випередження процесів оновлення основних засобів, які належать до пасивної частини, над основними засобами, що належать до групи активних.

$$K_{\text{пр.в.}} = OZ_{\text{актОН}} / OZ_{\text{пасОН}} \quad (1.5)$$

де $K_{\text{пр.в.}}$ – коефіцієнт прогресивності процесів відтворення;

$OZ_{\text{актОН}}$ – вартість активної частини основних засобів, які були оновлені протягом певного періоду;

$OZ_{\text{пасОН}}$ – вартість пасивної частини основних засобів, які були оновлені протягом певного періоду.

Третій крок – аналіз джерел фінансування відтворення основних засобів.

Процеси відтворення можливі лише за наявності відповідних джерел фінансування. Важливо підкреслити, що підприємства повинні забезпечувати відтворення основних засобів переважно за рахунок внутрішніх джерел, таких як амортизація та прибуток (як джерела інвестицій). Методика аналізу відтворення основних засобів може бути доповнена розрахунком показників використання амортизації у фінансуванні відтворювальних процесів, а також коефіцієнта повноти використання амортизації.

Показник використання амортизації у фінансуванні відтворювальних процесів характеризує залучення амортизаційних відрахувань до фінансування оновлення основних засобів і розраховується за формулою:

$$K_{\text{ф.в.ам.}} = OZ_{\text{н}} / A_{\text{мв}} \quad (1.6)$$

де $K_{ф.в.ам.}$ – коефіцієнт фінансування відтворення основних засобів за рахунок амортизації;

$A_{мв}$ – сума використаної амортизації.

Значення цього коефіцієнта показує частку амортизаційних відрахувань у фінансуванні оновлення основних засобів. Якщо коефіцієнт дорівнює 1, це означає, що оновлення основних засобів відбулося виключно за рахунок амортизації.

Оскільки нарахування амортизації ще не свідчить про її фактичне використання, пропонується також розраховувати коефіцієнт повноти використання амортизації основних засобів.

$$K_{в.ам.} = A_{мв} / A_{мн}, \quad (1.7)$$

де $K_{в.ам.}$ – коефіцієнт повноти використання амортизації;

$A_{мв}$ – сума використаної амортизації;

$A_{мн}$ – сума нарахованої амортизації.

Цей коефіцієнт характеризує спрямування ресурсів, які призначено для фінансування амортизації, на вказану ціль.

Інший підхід до оцінки фінансування відтворення основних засобів передбачає оцінку підприємства з точки зору його здатності до самофінансування. В цьому випадку оцінюються такі показники (табл. 1.4).

У світовій практиці широко використовується методика оцінки рівня самофінансування за допомогою показника Cash-flow. Чистий Cash-flow (рух грошових коштів) підприємства за звітний період розраховується як арифметична сума Cash-flow від усіх видів діяльності. Він дорівнює приросту грошових коштів та їх еквівалентів за визначений період.

Класичний метод розрахунку операційного Cash-flow полягає в тому, що до чистого прибутку підприємства (після оподаткування) за певний період додаються амортизаційні відрахування, нараховані в цьому ж періоді, а також приріст забезпечень.

Таблиця 1.4

**Показники здатності до самофінансування підприємства в процесі
відтворення основних засобів**

Показник	Формула*	Характеристика
коефіцієнт фінансової стійкості (Кс)	$K_c = \frac{M}{K + Z}$	Чим вища величина даного коефіцієнта, тим стійкіший фінансовий стан підприємства
коефіцієнт самофінансування (Ксф)	$K_{сф} = \frac{\Pi + A}{K + Z}$	характеризує деякий запас фінансової міцності підприємства. Чим більша величина цього коефіцієнта, тим вище рівень самофінансування
коефіцієнт стійкості процесу самофінансування (К)	$K = \frac{K_{сф}}{K_c}$ $= \frac{(\Pi + A)(K + Z)}{(K + Z)M} = \frac{\Pi + A}{M}$	показує частку власних коштів, направлених на розширене фінансування. Чим вища величина даного коефіцієнта, тим сталіший процес самофінансування на підприємстві
рентабельність процесу самофінансування (Р)	$P = \frac{A + \text{ЧП}}{M}$	показує величину сукупного чистого доходу, отриманого з 1 грн. вкладених власних фінансових ресурсів, котра потім може бути використана на самофінансування.
коефіцієнт інвестування (власних джерел) (Кі):	$K_i = \frac{\text{Джерела власних засобів}}{\text{Основні кошти та інші вкладення}}$	показує, у якій степені джерела власних коштів покривають проведені інвестиції

*де М - власні кошти,
 К - позикові кошти,
 З - кредиторська заборгованість,
 П - прибуток, який направляється у фонд нагромадження,
 А - амортизаційні відрахування,
 ЧП - чистий прибуток.

Джерело: складено автором на основі [3, 8, 42]

Під час аналізу основних засобів щодо потреби їх відновлення можуть бути виявлені засоби праці, які тривалий час не використовувалися або взагалі стали непридатними для виробничої діяльності. Перебування таких основних засобів на балансі підприємства не лише не приносить користі, а й може негативно впливати на показники його діяльності, а також вимагати додаткових витрат на їх утримання. Основні засоби, які з різних причин стали непридатними для використання, підлягають ліквідації. Підприємство має право вибрати форму ліквідації, що відкриває можливість отримання

додаткових вигод. Невикористовувані основні засоби можуть бути продані або надані в оренду іншим підприємствам, що принесе додаткові кошти, які можна буде спрямувати на відновлення та поліпшення стану основних фондів.

Важливо також правильно визначити, як будуть використані ці кошти: інвестуючи їх у нові, технічно досконаліші елементи виробництва, підприємство зможе підняти своє виробництво на якісно новий рівень. Таким чином, ліквідація не лише забезпечить додаткові фінансові ресурси для підприємства, але й позитивно вплине на показники стану основних виробничих фондів.

Таким чином, аналіз відтворення основних засобів передбачає розрахунок спеціальних коефіцієнтів, які враховують джерела його фінансування та напрями використання коштів.

Висновки до розділу 1

Безперервний процес виробництва потребує постійного відтворення фізично спрацьованих і технічно застарілих основних засобів.

Відтворення основних засобів – це процес безперервного їх поновлення у зв'язку з фізичним зносом або так званім «моральним» старінням, спричиненим науково-технічним прогресом, до настання повного фізичного спрацювання.

За простого відтворення основних засобів здійснюється заміна окремих зношених частин основних засобів або заміна старого устаткування на аналогічне, тобто в процесі простого відтворення постійно відновлюється попередня виробнича потужність. Розширене відтворення передбачає кількісне та якісне збільшення діючих основних засобів або придбання нових основних засобів, які забезпечують вищий рівень продуктивності устаткування.

Розрізняти дві форми оновлення основних засобів – екстенсивну та

інтенсивну. Екстенсивне оновлення характеризує темпи збільшення обсягу експлуатованих основних фондів. Інтенсивне оновлення передбачає заміну діючих основних фондів новими, більш ефективними.

У ринкових умовах господарювання важливу роль у забезпеченні відтворення основних засобів відіграють власні джерела фінансування, однак нееквівалентний товарообмін, недосконалість облікової політики, наслідки економічної кризи, нестабільність правового середовища обмежують формування і використання власного капіталу. Доцільно вдосконалювати структуру джерел відтворення основних засобів у сільськогосподарських підприємствах за рахунок розширення зовнішніх джерел фінансування.

Показники аналізу процесів відтворення дають можливість забезпечувати більш ефективно використання обмежених ресурсів, які спрямовують вітчизняні підприємства на відтворення основних засобів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРАТ «СУХА БАЛКА»

2.1. Характеристика базового підприємства та аналіз його основних фінансово-економічних показників

Приватне акціонерне товариство «Суша Балка» є одним із найбільших підприємств, що займаються добуванням залізної руди підземним способом в Україні.

Історія підприємства починається в 1885 році, коли англійський підприємець К.Д. Пері, а в 1896 році Торговельний дім «Емерік і К» розпочали розробку родовища залізних руд відкритим способом на території нині діючого акціонерного товариства.

У 1912 році була введена в експлуатацію перша шахта «Попковська», яка на той час мала виробничу потужність 10 тисяч тонн руди на місяць, що стало початком підземної розробки родовища. Після реконструкції в 1962 році була введена в експлуатацію шахта «Ювілейна» разом із комплексом поверхневих промислових споруд.

Рудник «Суша Балка» став першим серед гірничорудних підприємств України, яке було перетворено на Відкрите акціонерне товариство. До приведення своєї діяльності у відповідність до Закону України «Про акціонерні товариства» ПрАТ «Суша Балка» носило назву Відкрите акціонерне товариство «Євраз Суша Балка», засноване відповідно до Указу Президента України «Про корпоратизацію державних підприємств» шляхом перетворення державного рудника «Суша Балка» у відкрите акціонерне товариство. На момент створення засновником товариства виступала держава, в особі виконавчого комітету Дніпропетровської обласної ради народних депутатів. У 2017 році, на підставі рішення позачергових загальних зборів акціонерів ПрАТ «Євраз Суша Балка»,

компанія знову змінила свою назву.

Сьогодні ПрАТ «Суха Балка» входить до складу групи DCH.

Рудник «Суха Балка» складається з виробничих потужностей двох шахт, які мають підземні та поверхневі дробильно-сортувальні комплекси: шахта "Ювілейна" (виробнича потужність 2,430 млн тонн аглоруди на рік); шахта ім. Фрунзе (виробнича потужність 1,285 млн тонн аглоруди на рік).

Роботу підприємства також забезпечують: Шахтобудівне управління (гірничо-капітальні роботи та будівництво об'єктів на поверхні); Сервісне управління (забезпечення потреб шахт у необхідних матеріалах, автомобільному транспорті за рахунок власного парку та ремонтної бази, а також відвантаження товарної продукції).

Основним видом продукції ПрАТ «Суха Балка» є агломераційна залізна руда, яка постачається на металургійні комбінати для використання в металургійному виробництві. Якість продукції визначається вмістом корисного компонента - заліза (Fe, %). Товарна продукція реалізується на експорт з вмістом заліза 60%, а на внутрішньому ринку (металургійним комбінатам України) з вмістом заліза 56-60%.

У 2024 році виробництво товарної продукції становило 917 тис. т, що на 1,5% менше порівняно з 2023 роком. Також за 2024 рік було оброблено 7,68 тис. куб. м гірської маси, виконано 4,99 тис. м нарізних робіт та 92,94 тис. м буріння свердловин [ ].

Основними клієнтами та покупцями є: АТ "Південний ГЗК" (м. Кривий Ріг), ПАТ "Дніпровський МК" (м. Кам'янське), ПрАТ "Дніпровський металургійний завод" (м. Дніпро), а також металургійні комбінати Польщі, Угорщини, Словенії, Чехії, Сербії та Туреччини.

Основними конкурентами на ринку залізорудної продукції в Україні є: АТ «Криворізький залізорудний комбінат», ЗАТ «Запорізький залізорудний комбінат», ПрАТ «Інгулецький ГЗК», ПрАТ «Центральний ГЗК» та ПрАТ «Північний ГЗК».

Кількісний аналіз діяльності ПрАТ «Суха Балка» проводиться на підставі

даних фінансової звітності, яка подана у додатках Б1–Б3. Розпочнемо кількісну характеристику з оцінки динаміки та структури активів базового підприємства.

Таблиця 2.1

**Аналіз динаміки активів ПрАТ «Суша Балка»
у 2022-2024 роках, тис. грн.**

Показники	Станом на				Абсолютне відхилення			Темп росту, %		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Необоротні активи	2807794	2320818	2028733	1833342	-486976	-292085	-195391	82,7	87,4	90,4
Запаси	318469	717707	549272	417407	399238	-168435	-131865	225,4	76,5	76,0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	297 023	101 962	93 241	48 378	-195061	-8721	-44863	34,3	91,4	51,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками	76482	190811	87605	145357	114329	-103206	57752	249,5	45,9	165,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	174	729	571	536	555	-158	-35	419,0	78,3	93,9
Поточні фінансові інвестиції	4 672 361	4 060 881	4 278 583	4 027 907	-611480	217702	-250676	86,9	105,4	94,1
Грошові кошти та їх еквіваленти	29 380	21 534	14 051	36 226	-7846	-7483	22175	73,3	65,3	257,8
Інші оборотні активи	2 238	53	24	26	-2185	-29	2	2,4	45,3	108,3
Оборотні активи	5396127	5093677	5023347	4675837	-302450	-70330	-347510	94,4	98,6	93,1
Активи	8203921	7414495	7052080	6509179	-789426	-362415	-542901	90,4	95,1	92,3

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

З таблиці видно, що обсяги майна ПрАТ «Суша Балка» скорочуються щорічно протягом періоду дослідження. В цілому за 2022 рік його обсяги зменшились на 789426 тис. грн, або на 9,6%, у 2023 році вони зменшились на 362415 тис. грн, або на 4,9% та ще на 542901 тис. грн, або на 7,7% у 2024 році.

Зміни у обсягах активів ПрАТ «Суша Балка» пояснюється динамікою його складових елементів. Необоротні активи у їх складі також скорочувались на 17,3%, 12,6% та 9,6%

За три роки дослідження обсяги скорочення оборотних активів становили 302450 тис. грн., 70330 тис. грн. та 347510 тис. грн., або 5,6%, 1,4%, 6,9% відповідно по роках.

Динаміка обсягів запасів має змінний характер – зростає у 2022 році - (на 125,4%) та скорочується у 2023-2024 роках (на 23,5% та на 24%). Причинами

цього є накопичення готової продукції та незавершеного виробництва у 2022 році з початком воєнних дій, коли частина споживачів продукції не мали можливості її отримувати та оплачувати, але згодом ПрАТ «Суха Балка» скоротило виробництво, реалізуючи наявні запаси.

У складі оборотних активів у 2022 році значно зросла дебіторська заборгованість за розрахунками – у 2,5 рази, хоча в наступні роки вона скорочувалась. Таку ж динаміку мала інша поточна дебіторська заборгованість. Натомість дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги скорочувалась протягом трьох років.

Привертають увагу значні обсяги поточних фінансових інвестицій на підприємстві, які в цілому скорочуються у 2022 та 2024 роках та зростають у 2023. Також є несуттєві коливання в обсягах грошових коштів та їх еквівалентів

Інші оборотні активи скорочуються у 2022-2023 роках та зростають у 2024 році, при цьому їх обсяги у вартісному виразі змінюються не суттєво.

Оцінка структури активів ПрАТ «Суха Балка» наведена в табл. 2.2:

Таблиця 2.2

Аналіз структури активів ПрАТ «Суха Балка» у 2022-2024 роках,

%

Показники	Станом на				Відхилення		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Необоротні активи	34,2	31,3	28,8	28,2	-2,9	-2,5	-0,6
Запаси	3,9	9,7	7,8	6,4	5,8	-1,9	-1,4
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3,6	1,4	1,3	0,7	-2,2	-0,1	-0,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками	0,9	2,6	1,2	2,2	1,6	-1,3	1,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Поточні фінансові інвестиції	57,0	54,8	60,7	61,9	-2,2	5,9	1,2
Грошові кошти та їх еквіваленти	0,4	0,3	0,2	0,6	-0,1	-0,1	0,4
Інші оборотні активи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Оборотні активи	65,8	68,7	71,2	71,8	2,9	2,5	0,6
Активи	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Проведений аналіз показав, що в структурі активів ПрАТ «Суха Балка» на

початок 2022 року найбільшу питому вагу займають оборотні активи, та на кінець 2024 року ситуація абсолютно не змінюється – частка необоротних активів скорочується, а оборотних навпаки зростає.

Найбільш значну частку протягом усього періоду дослідження займають поточні фінансові інвестиції – від 57% до 61,9%, і саме вони визначають структуру активів.

Змінною є питома вага запасів – зростає у 2022 році (на 5,8 відсоткові пункти) та скорочується у 2023-2024 роках (на 1,9 та 1, відсоткові пункти).

Незначну частку займає дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги та за розрахунками. Їх коливання має місце в межах 2-3 %% протягом періоду.

Несуттєвими є частки інших складових оборотних активів.

Якщо розглядати загальну структуру активів ПрАТ «Суха Балка», то можна зазначити, що вона ніяк не відповідає рекомендаціям, які фінансова наука надає щодо визначення структури майна підприємств промисловості – 70:30. Крім того, у складі оборотних активів надзвичайна частка поточних фінансових інвестицій. З одного боку, їх наявність є фактором захисту від ризиків руйнування об'єктів, проте з, іншого боку, підприємству в певний момент може не вистачити реальних активів для забезпечення основної діяльності.

Аналіз доцільно продовжити дослідженнями змін у пасивах, тобто джерелах фінансування майна ПрАТ «Суха Балка» (табл. 2.3).

З таблиці видно, що власний капітал ПрАТ «Суха Балка» протягом 2022 року зростає на 705567 тис грн., або на 15,4%, але вже у 2023-2024 роках він скорочується на 718177 тис. грн. та на 1323078 тис. грн., або на 13,6% та на 29% відповідно по роках.

При цьому зареєстрований капітал та резервний капітал є незмінними. Зареєстрований капітал в установчих документах (Статуті Товариства), станом на 31.12.2024 року сформований із 837 387 551 простих іменних акцій номінальною вартістю 0,05 гривні кожна, які були в обігу протягом року. Всі

випущені прості іменні акції повністю сплачені.

Таблиця 2.3

**Аналіз динаміки пасивів ПрАТ «Суха Балка» у 2022-2024 роках,
тис. грн.**

Показники	Станом на				Абсолютне відхилення			Темп росту, %		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Зареєстрований капітал	41869	41869	41869	41869	0	0	0	100,0	100,0	100,0
Капітал у дооцінках	1108623	1105098	1096685	1095189	-3525	-8413	-1496	99,7	99,2	99,9
Резервний капітал	10467	10467	10467	10467	0	0	0	100,0	100,0	100,0
Нерозподілений прибуток	3418682	4127774	3418010	2094932	709092	-709764	-1323078	120,7	82,8	61,3
Власний капітал	4579641	5285208	4567031	3242457	705567	-718177	-1324574	115,4	86,4	71,0
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1272421	1158221	1016308	1065948	-114200	-141913	49640	91,0	87,7	104,9
Короткострокові кредити банків	359 617	399 862	416 341	713 476	40245	16479	297135	111,2	104,1	171,4
Поточна кредиторська заборгованість	1900254	545188	1024578	1462648	-1355066	479390	438070	28,7	187,9	142,8
у т.ч. за розрахунками з учасниками	1306637	183 250	720 748	1118967	-1123387	537498	398219	14,0	393,3	155,3
Інші поточні зобов'язання	139 391	26 016	27 822	24 650	-113375	1806	-3172	18,7	106,9	88,6
Поточні зобов'язання і забезпечення	2399262	971066	1468741	2200774	-1428196	497675	732033	40,5	151,3	149,8
Пасиви	8203921	7414495	7052080	6509179	-789426	-362415	-542901	90,4	95,1	92,3

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Підприємство на кінець 2022 року збільшує також нерозподілений прибуток, але в результаті діяльності, в 2023-2024 роках наявні нерозподілені прибутки скорочуються – на 17,2% та 38,7%.

Наявні довгострокові зобов'язання скорочуються у 2022-2023 роках (на 114200 тис. грн., або на 9% та на 141913 тис. грн., або на 12,2%) та зростають протягом 2024 року (на 49640 тис. грн., або на 4,9%). Обсяги довгострокових зобов'язань та забезпечень скоротились у 2022 році переважно за рахунок відстрочених податкових зобов'язань.

Навпаки поточні зобов'язання та забезпечення скорочуються у 2022 році на 59,5% та надалі зростають на 497675 тис. грн., або на 51,3%, та на 732033 тис. грн., або на 49,8%. Таку ж динаміку має і кредиторська заборгованість,

зміни якої у 2022-2024 роках викликані, в першу чергу, динамікою заборгованості за розрахунками з учасниками.

Надалі оцінемо структуру пасивів базового підприємства (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз структури пасивів ПрАТ «Суха Балка» у 2022-2024 роках, %

Показники	Станом на				Відхилення		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Зареєстрований капітал	0,5	0,6	0,6	0,6	0,1	0,0	0,0
Капітал у дооцінках	13,4	14,9	15,6	16,8	1,5	0,6	1,3
Резервний капітал	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0
Нерозподілений прибуток	41,4	55,7	48,5	32,2	14,2	-7,2	-16,3
Власний капітал	55,5	71,3	64,8	49,8	15,8	-6,5	-14,9
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	15,4	15,6	14,4	16,4	0,2	-1,2	2,0
Короткострокові кредити банків	4,4	5,4	5,9	11,0	1,0	0,5	5,1
Поточна кредиторська заборгованість	51,8	25,6	41,2	22,5	-26,2	15,6	-18,8
у т.ч. за розрахунками з учасниками	35,6	8,6	29,0	17,2	-27,0	20,4	-11,8
Інші поточні зобов'язання	1,7	0,4	0,4	0,4	-1,3	0,0	0,0
Поточні зобов'язання і забезпечення	29,1	13,1	20,8	33,8	-16,0	7,7	13,0
Пасиви	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Дані таблиці свідчать, що в структурі джерел фінансування майна ПрАТ «Суха Балка» за весь період дослідження переважна частка належить власному капіталу, хоча в підсумку відбувається її скорочення. У його складі переважає нерозподілений прибуток. Частка зареєстрованого та резервного капіталу є незначною, а капітал у дооцінках дещо зростає.

Майже не змінюється питома вага довгострокових зобов'язань та забезпечень. Але відбувається загальне зростання питомої ваги поточних зобов'язань з 29,1% до 33,8%. В структурі поточних зобов'язань на початок 2022 року переважає поточна заборгованість, а саме заборгованість за розрахунками з учасниками. Хоча у 2022 та 2024 роках її питома вага скорочується вона все одно є значною. Також зростає частка короткострокових кредитів банків.

Розглянемо стан короткострокової платоспроможності ПрАТ «Суха Балка» (табл. 2.5):

Таблиця 2.5

Аналіз ліквідності ПрАТ «Суха Балка» у 2022-2024 роках

Показники	Станом на				Відхилення		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,96	4,20	2,92	1,85	2,24	-1,28	-1,08
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,12	4,51	3,05	1,93	2,39	-1,46	-1,11
Коефіцієнт покриття	2,25	5,25	3,42	2,12	3,00	-1,83	-1,30

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Аналіз показав, що всі розраховані показники ліквідності ПрАТ «Суха Балка» суттєво перевищують нормативні значення. Така ситуація з одного боку свідчить про здатність підприємства погашати вимоги кредиторів у повному обсязі, але з іншого – про нерациональне та неефективне використання наявних ресурсів. Причинами такої ситуації є суттєва невідповідність між поточними активами та поточними зобов'язаннями, в тому числі між дебіторською та кредиторською заборгованістю, що видно з рис. 2.1:

Рис. 2.1. Обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості ПрАТ «Суха Балка» у 2022-2024 роках, тис. грн.

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Охарактеризувати стан платоспроможності підприємства у довгостроковому періоді можна на підставі результатів аналізу показників фінансової стійкості (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Аналіз фінансової стійкості ПрАТ «Суха Балка»
у 2022-2024 роках**

Показники	Станом на				Відхилення		
	1.01. 2022 р.	1.01. 2023 р.	1.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,56	0,71	0,65	0,50	0,16	-0,07	-0,15
Коефіцієнт леверіджу	0,80	0,40	0,54	1,01	-0,40	0,14	0,46
Чисті оборотні кошти, тис. грн.	3044268	4122611	3554606	2475063	1078343	-568005	-1079543
Власні оборотні кошти, тис. грн.	1771847	2964390	2538298	1409115	1192543	-426092	-1129183
Коефіцієнт маневрування	0,39	0,56	0,56	0,43	0,17	-0,01	-0,12
Коефіцієнт закріплення ВОК в запасах	5,56	4,13	4,62	3,38	-1,43	0,49	-1,25

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Аналіз показав, що показник фінансової незалежності становить зростає на 0,16 одиниць у 2022 році, проте у 2023-2024 роках значно скорочується (на 0,07 та ще на 0,15 одиниці) та становить 50%. Це означає граничну межу фінансової незалежності базового підприємства від зовнішнього фінансування та проблеми у здатності забезпечувати безперервність виробництва. Водночас у 2023-2024 роках відбувається зростання коефіцієнту леверіджу.

Позитивно характеризує діяльність ПрАТ «Суха Балка» наявність чистих та власних оборотних коштів за всі три роки дослідження, хоча у 2023-2024 роках вони також скорочуються. Значення коефіцієнту закріплення ВОК в запасах означає, що в принципі власного капіталу підприємству вистачає для фінансування необоротних активів, а також часткового обсягу запасів та дебіторської заборгованості.

В цілому можна говорити про погіршення та граничний стан фінансової стійкості ПрАТ «Суха Балка», його коротко- та довгострокову

платоспроможність.

Аналіз показників ділової активності підприємства наведено в табл. 2.7:

Таблиця 2.7

Аналіз ділової активності ПрАТ «Суха Балка» у 2022-2024 роках

Показники	Рік			Відхилення	
	2022	2023	2024	2023 від 2022	2024 від 2023
Оборотність активів підприємства, дні	930	891	1052	-39	161
Оборотність поточних активів, дні	625	623	752	-2	129
Оборотність запасів, дні	134	141	109	7	-33
Оборотність дебіторської заборгованості, дні	40	29	29	-10	0
Оборотність кредиторської заборгованості, дні	146	97	193	-49	96
Оборотність власного капіталу, дні	588	607	606	19	-1

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Проведений аналіз показав, що динаміка ділової активності ПрАТ «Суха Балка» погіршується. Так, протягом 2024 року має місце зростання періодів обороту активів (на 161 днів) та їх складових, що є негативною тенденцією в діяльності підприємства, оскільки свідчить про залучення додаткових грошових коштів, вкладених в загальні активи підприємства. Така ж динаміка є характерною і для обороту поточних активів, в тому числі та дебіторської заборгованості.

Таблиця 2.8

Аналіз рентабельності ПрАТ «Суха Балка» у 2022-2024 роках

Показники	Рік			Відхилення	
	2022	2023	2024	2023 від 2022	2024 від 2023
Рентабельність активів, %	6,25	1,59	-4,92	-4,66	-6,51
Рентабельність оборотних активів, %	9,30	2,27	-6,88	-7,03	-9,15
Рентабельність власного капіталу, %	9,89	2,33	-8,55	-7,56	-10,88
Рентабельність продажу, %	16,14	3,93	-14,39	-12,21	-18,32

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Слід також відмітити зниження рентабельності протягом 2022-2023 років, особливо рентабельності продажу. Така ситуація склалась через значне

зниження обсягів чистого прибутку підприємства за цей період при одночасно повільнішому скороченні відповідних елементів активів та пасивів.

У 2024 році ПрАТ «Суха Балка» взагалі характеризується збитковістю.

Таким чином, протягом 2022–2024 років загальний економічний стан ПрАТ «Суха Балка» не можна назвати задовільним, він поступово погіршується.

2.2. Аналіз відтворення основних засобів ПрАТ «Суха Балка» та джерел його фінансування

Аналіз доцільно продовжити дослідженням динаміки основних засобів ПрАТ «Суха Балка» та їх місця у складі необоротних активів та загальних активах в цілому (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз динаміки необоротних активів ПрАТ «Суха Балка» за 2022–2024 роки, тис. грн.

Показник	На 01.01. 2022 р.	На 01.01. 2023 р.	На 01.01. 2024 р.	На 31.12. 2024 р.	Відхилення			Темп росту, %		
					2022	2023	2024	2022	2023	2024
Нематеріальні активи	21 879	22 463	25 152	23 429	584	2689	-1723	102,7	112,0	93,1
Незавершені капітальні інвестиції	441 034	512 861	398 053	418 402	71827	-114808	20349	116,3	77,6	105,1
Основні засоби	2 039 232	1 743 495	1 563 758	1 292 533	-295737	-179737	-271225	85,5	89,7	82,7
Довгострокові фінансові інвестиції	289 441	25 663	30 815	-	-263778	5152	-30815	8,9	120,1	0,0
Відстрочені податкові активи	-	-	-	70 115	0	0	70115	-	--	-
Інші необоротні активи	16 208	16 336	10 955	28 863	128	-5381	17908	100,8	67,1	263,5
Необоротні активи	2807794	2320818	2028733	1833342	-486976	-292085	-195391	82,7	87,4	90,4

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Проведений аналіз виявив загальну тенденцію до скорочення обсягу

основного капіталу ПрАТ «Суша Балка» за період дослідження. Такі зміни викликані впливом різних статей.

В цілому скорочення обсягів основних засобів у 2022 році становило 295737 тис. грн., у 2023 році – 179737 тис. грн, а у 2024 році – 271225 тис. грн., або 14,5%, 10,3% та 17,3% відповідно.

Інші статті мають змінну динаміку по роках. Так, нематеріальні активи зростали у 2022-2023 роках, але скорочувались у 2024 році. Протягом 2022-2024 років досить незначними є обсяги довгострокових фінансових інвестицій, які в цілому скорочуються та на кінець 2024 року повністю погашаються. Також в кінці з'являються відстрочені податкові активи. Інші види необоротних активів протягом 2022–2024 років також мають змінну динаміку.

Вартість незавершених капітальних інвестицій зростала у 2022 та 2024 роках, тобто підприємство здійснює будівництво або монтаж нових об'єктів основних засобів для потреб власної діяльності. Зокрема, у 2024 році на шахті «Ювілейна» було замінено скіпи та корінний підшипник скіпової машини, а на шахті ім. Фрунзе розпочато будівництво сонячної електростанції потужністю 2 МВт [36].

Аналіз структури необоротних активів ПрАТ «Суша Балка» подано в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

**Аналіз структури необоротних активів ПрАТ «Суша Балка»
за 2022–2024 роки, %**

Показник	На 01.01. 2022 р.	На 01.01. 2023 р.	На 01.01. 2024 р.	На 31.12. 2024 р.	Відхилення		
					2022	2023	2024
Нематеріальні активи	0,8	1,0	1,2	1,3	0,2	0,3	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	15,7	22,1	19,6	22,8	6,4	-2,5	3,2
Основні засоби	72,6	75,1	77,1	70,5	2,5	2,0	-6,6
Довгострокові фінансові інвестиції	10,3	1,1	1,5	0,0	-9,2	0,4	-1,5
Відстрочені податкові активи	0,0	0,0	0,0	3,8	0,0	0,0	3,8
Інші необоротні активи	0,6	0,7	0,5	1,6	0,1	-0,2	1,0
Необоротні активи	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

З таблиці видно, що серед необоротних активів суттєво переважають основні засоби, а їх частка протягом трьох років коливається в межах 7%, що можна вважати незначним коливанням. При цьому різниця між початком 2022 року та кінцем 2024 року біля 2%.

Також досить значною можна вважати частку незавершених капітальних інвестицій, які на кінець 2024 року складають понад 20% у складі необоротних активів.

Частка інших складових необоротних активів, таких як нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, відстрочені податкові активи та інші необоротні активи протягом усього періоду дослідження лишається невеликою та змінюється в невеликих масштабах.

Щоб зробити більш якісні висновки необхідно провести аналіз показників забезпечення ПрАТ «Суха Балка» основними засобами, аналіз їх стану та ефективності використання. Оцінимо ефективність використання основних засобів на підприємстві (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

**Аналіз показників ефективності використання
основних засобів ПрАТ «Суха Балка» у 2022-2024 роках**

Показник	Рік			Відхилення	
	2022	2023	2024	2023 від 2022	2024 від 2023
Рентабельність основних засобів	25,80	6,94	-23,38	-18,85	-30,32
Фондовіддача	1,60	1,77	1,62	0,17	-0,14
Фондомісткість	0,63	0,57	0,62	-0,06	0,05
Фондоозброєність	1321,52	1664,76	1718,85	343,24	54,09

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

В цілому можна зазначити, що ситуація на кінець 2024 року погіршується.

Негативним також є зниження фондовіддачі основних засобів у 2024 році, яке свідчить про зниження ефективності використання основних засобів та викликане скороченням виручки від реалізації продукції. І відповідно

негативним є зростання показника фондомісткості, яка характеризує вартість наявних у підприємства основних засобів на одну гривню виробленої продукції і свідчить про забезпеченість підприємства основними засобами.

Фондоозброєність праці ПрАТ «Суша Балка» навпаки зростає у 2023 - 2024 роках. Така тенденція могла б вважатись позитивною, проте викликана вона скороченням чисельності персоналу підприємства з 2714 осіб у 2021 році до 1350 осіб у 2024 році.

Розрахунок показників стану основних засобів подано в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

**Аналіз показників стану основних засобів
ПрАТ «Суша Балка» у 2012–2022 роках**

Показники	Станом на				Відхилення		
	01.01. 2022 р.	01.01. 2023 р.	01.01. 2024 р.	31.12. 2024 р.	2022	2023	2024
Первісна вартість основних засобів	2 426 412	2 503 945	2 649 035	2 670 573	77533	145090	21538
Знос основних засобів	387 180	760 450	1 085 277	1 378 040	373270	324827	292763
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,16	0,30	0,41	0,52	0,14	0,11	0,11
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,84	0,70	0,59	0,48	-0,14	-0,11	-0,11
Коефіцієнт вартості реального основного капіталу	0,30	0,30	0,28	0,26	0,00	-0,03	-0,02

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Проведений аналіз показав зростання обсягів зносу основних засобів у 2022-2024 роках в грошовому вираженні. Це може свідчити про значне фізичне та моральне спрацювання основних засобів підприємства, особливо враховуючи його довгу історію. На жаль, при цьому коефіцієнт зносу зростає на 14% у 2022 році, на 11% 2023 році та ще на 11% у 2024 році. Відповідно має місце суттєве погіршення коефіцієнта придатності основних засобів.

Негативним також є скорочення коефіцієнту вартості реального основного капіталу у 2023-2024 роках.

Згідно прийнятої методики аналіз відновлення основних засобів доцільно

розпочати з оцінки формування фінансового результату, оскільки саме результат діяльності підприємства – прибуток – є найважливішим джерелом фінансування (табл. 2.13):

Таблиця 2.13

**Аналіз динаміки чистого прибутку ПрАТ «Суха Балка»
у 2022-2024 роках, тис. грн.**

Показники	Роки				Абсолютне відхилення			Темп росту,%		
	2021	2022	2023	2024	2022 від 2021	2023 від 2022	2023 від 2023	2022	2023	2024
Чиста виручка від реалізації продукції	6730292	3022321	2923317	2320449	-3707971	-99004	-602868	44,9	96,7	79,4
Собівартість реалізації продукції	2388735	1387968	1612200	1600755	-1000767	224232	-11445	58,1	116,2	99,3
Валовий прибуток	4341557	1634353	1311117	719 694	-2707204	-323236	-591423	37,6	80,2	54,9
Інші операційні доходи	4 536	188 763	151 454	5 348	184227	-37309	-146106	4161,4	80,2	3,5
Адміністративні витрати	82 367	64 891	80 348	89 069	-17476	15457	8721	78,8	123,8	110,9
Витрати на збут	660 015	910 365	898 790	756 922	250350	-11575	-141868	137,9	98,7	84,2
Інші операційні витрати	93 194	84 162	172 802	71 935	-9032	88640	-100867	90,3	205,3	41,6
Фінансові результати від операційної діяльності	3510517	763698	310631	-192 884	-2746819	-453067	-503515	21,8	40,7	-62,1
Інші фінансові доходи	360 715	83 081	60 025	7 632	-277634	-23056	-52393	23,0	72,2	12,7
Фінансові витрати	177 950	251 748	230 544	220 845	73798	-21204	-9699	141,5	91,6	95,8
Інші витрати	2075630	0	0	0	-2075630	0	0	-	-	-
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	1617652	595031	140112	-406 097	-1022621	-454919	-546209	36,8	23,5	-289,8
Витрати з податку на прибуток	-291 192	-107 153	-25 275	72 241	184039	81878	97516	36,8	23,6	-285,8
Чистий прибуток (збиток)	1326460	487878	114837	-333856	-838582	-373041	-448693	36,8	23,5	-290,7

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Дані таблиці свідчать, що чиста виручка від реалізації продукції зменшується щороку: у 2022 році на 55,1%, або на 3707971 тис. грн., у 2023 році - на 3,3%, або на 99004 тис. грн. та у 2024 році ще на 20,6%, або на 602868 тис. грн. Така динаміка відповідає загальним тенденціям, що характерні для

гірничодобувної галузі за останні роки та викликані наслідками воєнних дій на території України. Однозначно негативними є зміни собівартості. У 2022 та 2023 роках вона скорочується, але повільніше, ніж виручка, а у 2024 році навіть зростає на 16,%. Зокрема, у 2022-2024 році відбулося зростання цін на ТМЦ та енергоресурси в середньому на 15-20%.

Наслідком такої ситуації є скорочення валового прибутку за результатами кожного року.

Привертає зростання інших операційних доходів у 2022 році, але у наступні роки вони скорочуються майже до рівня 2021 року. Інші операційні витрати зростали майже вдвічі у 2023 році, а в інші періоди також скорочувались.

Скорочення адміністративних витрат у 2022 році на 21,2% є в цілому позитивним, проте вони знов зростають у 2023-2024 роках. Однією з причин цього є зростання витрат на утримання, викликане необхідністю впровадження альтернативних джерел в умовах відключень енергії. В свою чергу, витрати на збут зростали у 2022 році через логістичні проблеми, подорожчення транспортування готової продукції.

Як наслідок ПрАТ «Суха Балка» отримує позитивний фінансовий результат від операційної діяльності, який у 2022 році скорочується 78,2%, у 2023 році - на 59,3% і ще на 453067 тис. грн у 2024 році, формуючи операційний збиток.

Фінансові витрати ПрАТ «Суха Балка» зумовлені наявністю короткострокових банківських кредитів. В цілому вони зростають.

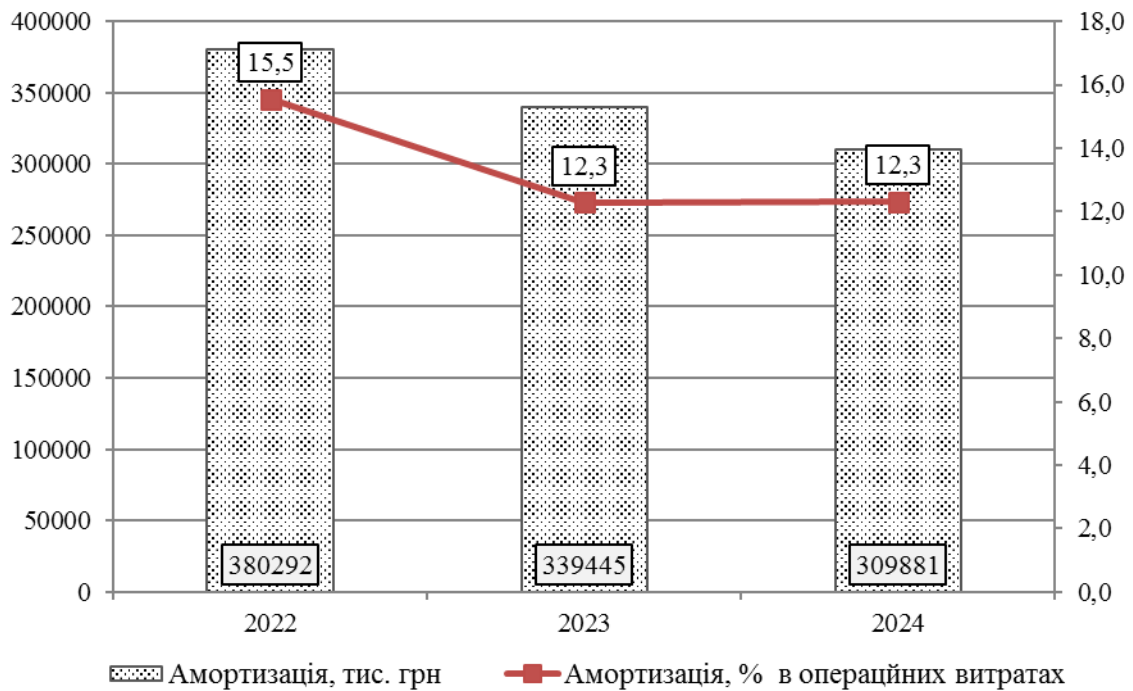
Все перелічене викликає негативну динаміку зменшення обсягів чистого прибутку ПрАТ «Суха Балка» у 2022 році – на 333856 тис. грн., або на 63,2%, на 373041 тис. грн., або на 76,5% у 2023 році, а у 2024 році скорочення становить 448693 тис. грн. і підприємство отримує чистий збиток.

Наступним кроком необхідно проаналізувати таке джерело відтворення основних засобів, як амортизаційні відрахування ПрАТ «Суха Балка».

Згідно обраної облікової політики на 2022–2024 роки в бухгалтерському

обліку по основним засобам, нематеріальним активам обрано прямолінійний метод нарахування амортизації, по малоцінним необоротним матеріальним активам амортизація нараховується методом 100% зносу в момент введення в експлуатацію.

Розглянемо динаміку нарахованих амортизаційних відрахувань та їх питому вагу в структурі витрат підприємства (див. рис. 2.2):

Рис. 2.2. Динаміка обсягів амортизації та її питої ваги в операційних витратах ПрАТ «Суша Балка» у 2022–2024 роках

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Діаграма наочно показує, що протягом 2022–2024 років обсяги нарахованої амортизації скорочуються, хоча первісна вартість основних засобів і зростала. Це означає, що перевагу ПрАТ «Суша Балка» вимушено надавала ремонтам, а не впровадженню нових об'єктів. Також, відбувається загальне зменшення питої ваги амортизаційних відрахувань в структурі витрат підприємства. Це є позитивним для підприємства, оскільки знижує навантаження на собівартість та не знижує прибуток підприємства.

Наступним етапом необхідно проаналізувати чистий грошовий потік

підприємства.

Таблиця 2.14

Аналіз грошового потоку (Cash-flow) ПрАТ «Суха Балка»

у 2022–2024 роках, тис. грн.

Показники	Рік			Відхилення		Темп росту, %	
	2022	2023	2024	2023 від 2022	2024 від 2023	2023	2024
Чистий прибуток (збиток)	487878	114837	-333856	-373041	-448693	23,5	-
Амортизація	380292	339445	309881	-40847	-29564	89,3	91,3
Cash-flow	868170	454282	-23975	-413888	-478257	52,3	-5,3
Обсяги основних засобів, що надійшли*	13000	0	43000	-13000	43000	-	-
Достатність власних коштів для фінансування інвестицій	855170	454282	-66975	-400888	-521257	53,1	-14,7

*Інформація часткова та обмежена даними відкритих джерел

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Дані таблиці свідчать, що у 2022-2023 роках Cash-flow має позитивне значення, проте відбувається його значне скорочення (на 47,7%), що є негативним. Динаміку чистого грошового потоку зумовлює головним чином динаміка чистого прибутку, який скорочувався у зазначені роки. Проте в цілому можна говорити, що ПрАТ «Суха Балка» має обмежені фінансові ресурси для забезпечення відтворення основних засобів. На жаль, таке відтворення носить простий характер з окремими елементами розширеного, оскільки в умовах воєнних дій, постійних атак на промислові об'єкти та об'єкти інфраструктури підприємство вважає ризикованим витратити значні фінансові ресурси на масштабне розширене відтворення.

Як наслідок, для фінансування капітального інвестування у 2024 році власних ресурсів підприємства не вистачало.

Для оцінки потенціалу можливостей фінансування відтворення основних засобів доцільно провести загальний аналіз рівня самофінансування ПрАТ «Суха Балка» (табл. 2.14):

Аналіз рівня самофінансування ПрАТ «Суха Балка» за 2022-2024 роки

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
				2023 від 2022	2024 від 2023
Коефіцієнт фінансової стійкості	1,70	2,14	1,36	0,43	-0,78
Коефіцієнт самофінансування	0,30	0,20	-0,01	-0,10	-0,21
Коефіцієнт стійкості процесу самофінансування	0,18	0,09	-0,01	-0,08	-0,10
Рентабельність процесу самофінансування, %	17,60	9,22	-0,61	-8,38	-9,84

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Проведений аналіз основних коефіцієнтів виявив суттєве погіршення за всіма показниками. Так, зниження коефіцієнту фінансової стійкості свідчить про переважання серед джерел фінансування ПрАТ «Суха Балка» позикового капіталу.

Зменшення щороку коефіцієнта самофінансування та коефіцієнта стійкості самофінансування означає, підприємство не має запасу фінансової міцності на майбутні роки, а розширене відтворення може проводитися лише за рахунок залученого фінансування.

Проте ПрАТ «Суха Балка» протягом 2022-2024 років здійснює дуже обмежені капітальні вкладення за різними напрямками, зокрема капітальне будівництво (у тому числі: будівництво сонячної електростанції, яка допоможе підприємству частково вирішити проблему дефіциту електроенергії, встановлення шахтного скіпу); капіталізацію витрат на капітальний ремонт; придбання (виготовлення) основних засобів (обладнання, що не потребує монтажу – електрогенератори, навантажувально-доставкові машини). До капітальних інвестицій у нематеріальні активи відносяться: придбання ліцензій та сертифікатів; придбання програмного забезпечення.

Отже, в цілому можна сказати, що ПрАТ «Суха Балка» обмежено забезпечує відтворення основних засобів, лише в межах власних ресурсів.

Висновки до розділу 2

ПрАТ «Суха Балка» є одним із найбільших підприємств, що займаються добуванням залізної руди підземним способом в Україні.

Обсяги активів підприємства скорочувались протягом усього періоду дослідження, як необоротні, так і оборотні. У складі останніх запаси зростають у 2022 році через накопичення готової продукції та незавершеного виробництва після початку воєнних дій, коли частина споживачів продукції не мала можливості її отримувати та оплачувати. Також у 2022 році значно зросла дебіторська заборгованість за розрахунками, натомість дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги скорочувалась протягом трьох років. Привертають увагу значні обсяги поточних фінансових інвестицій.

В структурі активів ПрАТ «Суха Балка» на початок 2022 року найбільшу питому вагу займають оборотні активи, які до того ж зростали, а у їх складі - у надзвичайно висока частка поточних фінансових інвестицій.

Власний капітал ПрАТ «Суха Балка» протягом 2022 року зростає, але вже у 2023-2024 роках він скорочується, що пояснюється динамікою нерозподілених прибутків. Зареєстрований та резервний капітал є незмінними.

Довгострокові зобов'язання скорочуються у 2022-2023 роках (та зростають протягом 2024 року переважно за рахунок відстрочених податкових зобов'язань. Навпаки поточні зобов'язання та забезпечення скорочуються у 2022 році та надалі зростають. Таку ж динаміку має і кредиторська заборгованість, зміни якої у 2022-2024 роках викликані, в першу чергу, динамікою заборгованості за розрахунками з учасниками.

В структурі пасивів ПрАТ «Суха Балка» переважна частка належить власному капіталу, хоча на кінець 2024 року вона скорочується, як і частка нерозподіленого прибутку. Але відбувається зростання питомої ваги поточних зобов'язань.

Розраховані показники ліквідності ПрАТ «Суха Балка» суттєво перевищують нормативні значення. Це пояснюється невідповідність між

поточними активами та поточними зобов'язаннями, в тому числі між дебіторською та кредиторською заборгованістю, а також надзвичайно великими поточними фінансовими інвестиціями.

ПрАТ «Суха Балка» може вважатись фінансово стійким, але негативним для підприємства є зниження коефіцієнту фінансової незалежності, який на кінець 2024 року становить 50% і відповідне зростання коефіцієнту леверіджу. Але позитивним для підприємства є наявність чистих та власних оборотних коштів протягом усього періоду дослідження.

Характеризуючи ефективність використання ресурсів підприємства, можна зазначити негативний характер динаміки показників ділової активності ПрАТ «Суха Балка». Також негативно характеризує ефективність використання фінансових ресурсів підприємства щорічне скорочення показників рентабельності, розрахованих за показником чистого прибутку та збитку.

Проведений аналіз виявив загальну тенденцію до скорочення обсягу основного капіталу ПрАТ «Суха Балка». Скорочення обсягів основних засобів становило 14,5%, 10,3% та 17,3% відповідно. Незавершені капітальні інвестиції зростали у 2022 та 2024 роках, тобто підприємство здійснює будівництво або монтаж нових об'єктів основних засобів для потреб власної діяльності.

У складі необоротних активів суттєво переважають основні засоби, хоча частка протягом трьох років коливається в межах 7%. Також суттєвою є частка незавершених капітальних інвестицій.

Коефіцієнт зносу основних засобів значно зростає. Негативним також є скорочення коефіцієнту вартості реального основного капіталу у 2023-2024 роках. Негативним також є зниження фондівіддачі основних засобів та зростання фондомісткості, яке свідчить про зниження ефективності використання основних засобів та викликане скороченням виручки від реалізації продукції. Фондоозброєність праці ПрАТ «Суха Балка» навпаки зростає у 2023 - 2024 роках. Така тенденція могла б вважатись позитивною, проте викликана вона скороченням чисельності персоналу підприємства.

Одним з найважливіших джерел фінансування відтворення основних

засобів виступає прибуток підприємства. Проте за останні роки там наявні проблеми. Чиста виручка від реалізації продукції зменшується щороку. Така динаміка відповідає загальним тенденціям, що характерні для гірничодобувної галузі за останні роки та викликані наслідками воєнних дій на території України. Однозначно негативними є зміни собівартості. Наслідком такої ситуації є скорочення валового прибутку за результатами кожного року.

Негативною можна вважати динаміку складових операційних витрат, а також витрат фінансової діяльності. В результаті підприємство у 2022-2023 років скорочує чисті прибутки, а у 2024 року навіть отримує збиток.

Також важливим джерелом відтворення в сучасних умовах є амортизація. Протягом 2022–2024 років обсяги нарахованої амортизації скорочуються, і при цьому частка амортизаційних відрахувань в структурі витрат підприємства знижується, що є позитивним.

Як наслідок, у 2022-2023 роках Cash-flow має позитивне значення, проте відбувається його значне скорочення (на 47,7%), що є негативним. Динаміку чистого грошового потоку зумовлює головним чином динаміка чистого прибутку, який скорочувався у зазначені роки.

Отже, для фінансування капітального інвестування у 2024 році власних ресурсів підприємства не вистачало.

Зменшення щороку коефіцієнта самофінансування та коефіцієнта стійкості самофінансування означає, підприємство не має запасу фінансової міцності на майбутні роки, а розширене відтворення може проводитися лише за рахунок залученого фінансування.

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРАТ «СУХА БАЛКА»

3.2. Визначення напрямів відтворення основних засобів ПрАТ «Суха Балка» та джерел його фінансування

Результати аналізу, проведеного у попередньому розділі, виявили, що на кінець 2024 року ПрАТ «Суха Балка» може вважатися надліквідним, проте недостатньо фінансово стійким та ефективним. Проблемними моментами його діяльності також є стан та використання основних засобів, які характеризуються значним ступенем зносу. Тому базовому підприємству необхідно розглянути можливості проведення відтворення основних засобів та визначити джерела фінансового забезпечення цього процесу.

Після деталізованого та поглибленого аналізу підприємству необхідно провести оптимізацію загального обсягу і складу необоротного капіталу підприємства. Така оптимізація здійснюється з урахуванням розкритих в процесі аналізу можливих резервів підвищення виробничого використання основних засобів у майбутньому періоді. До числа основних з таких резервів відносяться:

підвищення продуктивного використання основних засобів в часі (за рахунок приросту коефіцієнтів змінності і безперервності їх роботи);

підвищення продуктивного використання основних засобів за потужністю (за рахунок зростання продуктивності окремих їх видів в межах передбаченої технічної потужності).

В процесі оптимізації загального обсягу основних засобів з їх складу виключаються ті їх види, які не беруть участь у виробничому процесі з різних причин.

Формула для визначення необхідного загального об'єму основних засобів

підприємства в майбутньому періоді має наступний вигляд:

$$ЗП_{оз} = (ОЗ_k - ОЗ_{нп}) * (1 + \Delta KB_ч) * (1 + \Delta KB_п) * (1 + \Delta OP_п), \quad (3.1)$$

де $ЗП_{оз}$ – загальна потреба підприємства в основних засобах в майбутньому періоді;

$ОЗ_k$ – вартість використовуваних підприємством основних засобів на кінець звітного періоду;

$ОЗ_{нп}$ – вартість основних засобів підприємства, що не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі, на кінець звітного періоду;

$\Delta KB_ч$ – запланований приріст коефіцієнта використання основних засобів в часі;

$\Delta KB_п$ – запланований приріст коефіцієнта використання основних засобів за потужністю;

$\Delta OP_п$ – планований темп приросту об'єму реалізації продукції, виражений десятковим дробом [3].

За цією формулою може бути розрахований також необхідний обсяг основних засобів у розрізі окремих їх видів і елементів, що дозволяє оптимізувати їх вартісний склад у рамках загальної потреби більш детально та конкретно.

Наступним завданням, що постає перед підприємством є забезпечення своєчасного оновлення необоротних активів підприємства. Для цього на підприємстві визначається необхідний рівень інтенсивності оновлення окремих груп основних засобів; розраховується загальний об'єм активів, які підлягають оновленню в майбутньому періоді; встановлюються основні форми і вартість оновлення різних груп основних засобів по об'єктам.

В умовах ринкової економіки в процесі оновлення основних засобів необхідно враховувати негативний вплив на цей процес рівня інфляції. Негативні наслідки мають подвійний характер. По-перше, має місце необ'єктивна оцінка основних засобів. По-друге, незначні амортизаційні

відрахування слугують причиною збільшення інфляційного прибутку і необґрунтованого зростання податкових платежів. Слід зазначити, що в умовах світової фінансової кризи, яка зачепила і Україну, вирішення цієї проблеми є особливо актуальним

У господарській практиці відомі два методи протидії негативному впливу інфляції [34]. Перший метод передбачає періодичну індексацію основних засобів. У цьому разі збільшується вартість основних засобів і амортизаційні відрахування, відсутній інфляційний прибуток.

Другий метод передбачає застосування прискореної амортизації. При цьому скорочується строк експлуатації основних засобів, зменшується вартість основних засобів, які морально застаріли і не виникає необхідності списувати недоамортизовані основні засоби у зв'язку з моральним зносом.

З урахуванням цього політика підприємства щодо управління оновленням необоротних активів складається з таких етапів (див. рис. 3.1).

Рис. 3.1. Етапи формування управлінських рішень щодо управління оновленням основних засобів

Джерело: складено автором на основі [3]

Інтенсивність оновлення основних засобів залежить від їх ступеня зносу

(фізичний та моральний), а також від застосовуваної на підприємстві амортизаційної політики [46].

Другий етап передбачає визначення необхідного обсягу оновлення в майбутньому періоді, яке може здійснюватися на простій або розширеній основі.

Необхідний об'єм оновлення в процесі простого їх відтворення визначається по наступній формулі:

$$OZ_{\text{ПРОС}} = СВ_{\text{Ф}} + СВ_{\text{М}}, \quad (3.2)$$

де $OHA_{\text{ПРОС}}$ – необхідний обсяг оновлення операційних основних засобів підприємства в процесі простого їх відтворення;

$СВ_{\text{Ф}}$ – початкова відновлювальна вартість об'єкту основних засобів, що вибуває у зв'язку з фізичним зносом;

$СВ_{\text{М}}$ – початкова відновлювальна вартість об'єктів основних засобів, що вибувають у зв'язку з моральним їх зносом [3].

Необхідний об'єм оновлення основних засобів в процесі розширеного їх відтворення визначається по наступній формулі:

$$OZ_{\text{РОЗ}} = ЗП_{\text{ОЗ}} - ФН_{\text{ОЗ}} + СВ_{\text{Ф}} + СВ_{\text{М}}, \quad (3.3)$$

де $OZ_{\text{РОЗ}}$ – необхідний обсяг оновлення основних засобів підприємства в процесі розширеного їх відтворення;

$ЗП_{\text{ОЗ}}$ – загальна потреба підприємства в основних засобів в майбутньому періоді;

$ФН_{\text{ОЗ}}$ – фактична наявність використовуваних операційних основних засобів підприємства на кінець звітного (початок майбутнього) періоду;

$СВ_{\text{Ф}}$ – вартість основних засобів, що вибувають в майбутньому періоді у зв'язку з фізичним їх зносом;

$СВ_{\text{М}}$ – вартість основних засобів, що вибувають в майбутньому періоді у

зв'язку з моральним їх зносом [3]

Вибір найефективніших форм оновлення окремих груп основних засобів здійснюється з урахуванням характеру наміченого їх оновлення. Вибір конкретних форм оновлення окремих груп операційних необоротних активів здійснюється по критерію їх ефективності. Так, наприклад, якщо в результаті капітального ремонту окремих видів основних засобів сума майбутнього прибутку, що генерується ними, буде нижче ліквідаційною їх вартості, оновлення ефективніше здійснювати шляхом їх заміни новими продуктивнішими аналогами [36].

Враховуючи все вище зазначене, а також великий рівень фізичного та морального спрацювання наявних основних засобів, перед ПрАТ «Суша Балка» постає потреба у проведенні оновлення або заміни окремих об'єктів основних засобів.

Отже, використовуючи дані фінансової звітності та офіційну інформацію з відкритих джерел в інтернеті, можна визначити такі дані з використання основних засобів підприємства:

з загальної вартості основних засобів підприємства з урахуванням вимушених простоїв з різних причин окремі види активів були завантажені та використовувались приблизно на 85%;

плановий темп приросту обсягу виручки від реалізації продукції виходячи з порівняння запланованих обсягів товарної продукції на 2024 та 2025 роки [54, 55];

за рахунок запланованого більш ефективного використання обладнання загальний коефіцієнт використання основних засобів за потужністю може зрости у середньому на 2,5%;

фактична наявність використовуваних основних засобів підприємства на кінець 2025 року становить 1292533 тис. грн.

З урахуванням вищенаведених даних можна визначити необхідний обсяг оновлення основних засобів при розширеному відтворенні. Спочатку за формулою 3.1 визначаємо необхідний обсяг основних засобів на майбутній рік:

$$\begin{aligned} ZB_{O3} &= (1292533 - 20\% * 1292533) * (1 + 0,025) * (1 + 0,20) = \\ &= 1351343 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Оскільки в майбутньому році на підприємстві не передбачається збільшення змінності праці у часі, ця складова при розрахунку не враховується. Далі на підставі формули 3.3 визначається необхідний обсяг оновлення основних засобів у процесі розширеного відтворення. При цьому вартість активів, що вибуває у майбутньому році через фізичний та моральний знос визначається як вартість простого відтворення на підприємстві, тобто запланована вартість ремонтних робіт:

$$OZ_{PO3} = 1351343 - 1292533 = 58810 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, підприємству необхідно профінансувати розширене відтворення необоротного капіталу в сумі 58810 тис. грн., з них: частина – це поточні ремонти різного типу, частина – це закінчення будівництва сонячної електростанції, а решта - оновлення основних видів виробничого гірничошахтного обладнання на руднику.

Велика увага на підприємстві приділяється розробці нових підземних горизонтів, які забезпечують гарантоване майбутнє руднику. Передбачається у 2025 році введення в експлуатацію блоків на глибинах нижче -1210 м, які були призупинені через війну. Роботи проводитимуться на шахті ім. Фрунзе, де передбачено проходку виробок із використанням сучасної самохідної техніки.

Для цього будуть використані бурові установки «Бумер» у поєднанні з навантажувально-доставочними машинами. На етапі нарізних робіт планується використовувати самоскид «Деруї», який зможе транспортувати сировину до пунктів розвантаження [31, 32, 34].

Планується, що перший видобуток на горизонті -1227 м відбудеться до початку осені 2025 року. Реалізація та впровадження цього проекту є важливим кроком для забезпечення стабільної роботи підприємства.

Зважаючи на рекомендації провідних НДІ України, а також приймаючи

до уваги досвід передових підприємств по підземному видобутку корисних копалин, про те, що подальше підвищення продуктивності праці на досягнутих глибинах для шахт комбінату неможливе без вдосконалення технології підземного видобутку та застосування високопродуктивної самохідної прохідницької, бурової та видобувної техніки, комбінатом розроблена спеціальна інвестиційна програма придбання та впровадження самохідної техніки та випробування нових технологій в експериментальних блоках.

З метою підвищення ефективності роботи підприємства, запропонуємо йому оновити окремі об'єкти основних засобів, а саме основне технологічне обладнання. Для базового підприємства пропонується придбати:

Таблиця 3.1

**Основні засоби, що пропонується придбати ПрАТ «Суха Балка»
у прогностному році**

Об'єкти основних засобів	Вартість за одиницю, тис. грн.	Кількість, штук	Загальна вартість, тис. грн.
Самохідний буровий верстат Boomer T1D	10790	2	21580
Самохідний буровий верстат SIMBA 1254	11180	1	11180
РАЗОМ	-	-	32760

Джерело: розраховано автором на основі [31, 32]

Зазначена сума знаходиться в межах розрахованого обсягу оновлення основних засобів при розширеному відтворенні. Проведення таких інвестицій потребуватиме значного фінансування. Отже, необхідно визначити ті джерела, які забезпечать проведення відтворення на підприємстві.

Фінансування відтворення основних засобів в цілому зводиться до двох варіантів. Перший з них ґрунтується на тому, що весь обсяг оновлення цих активів фінансується за рахунок власних фінансових ресурсів. Другий з них заснований на змішаному фінансуванні оновлення необоротного капіталу за рахунок власних і довгострокових позикових фінансових ресурсів.

Вибір відповідного варіанту фінансування оновлення необоротних активів на підприємстві в цілому здійснюється з урахуванням наступних

основних чинників:

- достатності власних фінансових ресурсів для забезпечення економічного розвитку підприємства в майбутньому періоді;
- вартості довгострокового фінансового кредиту, порівняно з рівнем прибутку, що генерується видами основних засобів, що оновлюються;
- досягнутого співвідношення використання власного і позикового капіталу, що визначає рівень фінансової стійкості підприємства;
- доступності довгострокового фінансового кредиту для підприємства.

З проведеного попереднього аналізу відомо, що на підприємстві наявні значні обсяги поточних фінансових інвестицій. Вони мають достатньо високий рівень ліквідності, можуть бути переведені в грошові кошти та використані в якості джерел фінансування розширеного відтворення.

Але можливим є вибір альтернативного варіанту – придбання цих активів у власність за кредитні кошти або їх оренда. У сучасних умовах орендні (лізингові) операції можуть здійснюватися підприємством у формі оперативного, фінансового, поворотного і інших форм лізингу (оренда) основних засобів [3].

Критерієм ухвалення управлінських рішень про придбання або оренду елементів необоротного капіталу (найчастіше – об'єкту основних засобів) є порівняння сумарних потоків платежів при різних формах фінансування оновлення майна. Ефективність грошових потоків порівнюється в справжній вартості по таких основних варіантах рішень:

1. Придбання активів, що оновлюються, у власність за рахунок власних фінансових ресурсів.
2. Придбання активів, що оновлюються, у власність за рахунок довгострокового банківського кредиту.
3. Оренда (лізинг) активів, що підлягають оновленню. Основу грошового потоку придбання активу у власність за рахунок власних фінансових ресурсів складають витрати по його покупці, тобто ринкова ціна активу. Ці витрати здійснюються при покупці активу і тому не вимагають приведення до

справжній вартості [30].

Основу грошового потоку придбання активу у власність за рахунок довгострокового банківського кредиту складають відсоток за користування кредитом і загальна його сума, що підлягає поверненню при погашенні. Розрахунок загальної суми цього грошового потоку в справжній вартості здійснюється по наступній формулі:

$$ДПК_H = \sum_{t=1}^n \frac{ПК(1 - H_{II})}{(1+i)^t} + \frac{СК}{(1+i)^n}, \quad (3.4)$$

де $ДПК_H$ – сума грошового потоку по довгостроковому банківському кредиту, приведена до теперішньої вартості;

$ПК$ – сума сплачуваного відсотка за кредит відповідно до річної його ставки;

$СК$ – сума одержаного кредиту, що підлягає погашенню в кінці кредитного періоду;

H_{II} – ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом;

i – річна ставка відсотка за довгостроковий кредит, виражена десятковим дробом;

n – кількість інтервалів, по яких здійснюється розрахунок процентних платежів, в загальному обумовленому періоді часу [3].

Основу грошового потоку оренди (лізингу) активу складають авансовий лізинговий платіж (якщо він обумовлений умовами лізингової угоди) і регулярні лізингові платежі (орендна платня) за використання активу. Розрахунок загальної суми цього грошового потоку в справжній вартості здійснюється по наступній формулі:

$$ДПЛ_H = АП_L + \sum_{t=1}^n \frac{ЛП(1 - H_n)}{(1+i)^t}, \quad (3.5)$$

де $ДПЛ_H$ – сума грошового потоку по лізингу (оренді) активу, приведена до теперішньої вартості;

$АП_L$ – сума авансового лізингового платежу, передбаченого умовами

лізингової угоди;

ЛП – річна сума регулярного лізингового платежу за використання активу, що орендується;

H_n — ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом;

i – середньорічна ставка позикового відсотка на ринку капіталу (середня ставка відсотка по довгостроковому кредиту), виражена десятковим дробом;

n – кількість інтервалів, за якими здійснюється розрахунок процентних платежів, в загальному обумовленому періоді часу.

У розрахункових алгоритмах суми грошових потоків всіх видів, приведених вище, вартість активу, що оновлюється, передбачається до повного списання в кінці терміну його використання. Якщо після передбаченого терміну використання активу, взятого в оренду на умовах фінансового лізингу або придбаного у власність, він має ліквідаційну вартість, прогнозована її сума віднімається з грошового потоку. Розрахунок цієї суми ліквідаційної вартості, що віднімається, здійснюється по наступній формулі:

$$ДП_{ЛС} = \frac{ЛС}{(1 + i)^n}, \quad (3.6)$$

де $ДП_{ЛС}$ – додатковий грошовий потік за рахунок реалізації активу за ліквідаційною вартістю (після передбаченого терміну його використання), приведений до справжньої вартості;

ЛС— прогнозована ліквідаційна вартість активу (після передбаченого терміну його використання);

i – середньорічна ставка позикового відсотка на ринку капіталу (середня ставка відсотка по довгостроковому кредиту), виражена десятковим дробом;

n – кількість інтервалів, по яких здійснюється розрахунок процентних платежів, в загальному обумовленому періоді часу [3].

Тобто для проведення аналізу маємо такі дані:
загальний обсяг нововведених основних засобів – 32760 тис. грн.;
термін корисної експлуатації активів – 10 років (визначається на підставі проектної та технічної документації);

загальна ліквідаційна вартість активів, що вводяться, становить близько 10%, тобто 3276 тис. грн.;

ставка податку на прибуток – 18%;

встановлена для підприємства середня ставка відсотку за довгостроковими банківськими кредитами – 23%;

авансовий лізинговий платіж при фінансуванні нововведених основних засобів за рахунок лізингу – 10% від загальної вартості витрат активів, що вводяться протягом року, тобто 3276 тис. грн.

регулярний річний лізинговий платіж при фінансуванні нововведених основних засобів за рахунок лізингу – 2949 тис. грн.

Таким чином, розглянемо вибір метода фінансування за допомогою таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Варіанти вартості фінансування об'єктів основних засобів

ПрАТ «Суха Балка», тис. грн.

Показник	Фінансування за рахунок		
	власних фінансових ресурсів	довгострокового банківського кредиту	оренди (лізингу)
Сума початкового платежу	32760	–	3276
Щорічні грошові виплати	–	7535	2949
Ліквідаційна вартість	3276	3276	3276
Ліквідаційна вартість через 10 років	447	447	447
Ставка дисконту, %	23	23	23
Сума, що підлягає виплаті після закінчення строку експлуатації об'єкта (для кредиту)	–	4472	–
Теперішня вартість грошового потоку при придбанні активів	32313	27497,2	11986

Джерело: розраховано автором

Виходячи з наведених даних, теперішня вартість грошового потоку при придбанні активу у власність за рахунок власних фінансових ресурсів складатиме, за рахунок довгострокових позикових котів та у випадку оренди також наведена в таблиці 3.2.

Співставляючи результати розрахунків, можна побачити, що найменшою буде теперішня вартість грошового потоку при лізингу:

$$11986 < 27497 < 32313$$

Це означає, що найбільш ефективною формою фінансування оновлення запропонованих активів є їх оренда на умовах фінансового лізингу.

Впровадження нових об'єктів основних засобів вплине на їх стан та ефективність використання на базовому підприємстві. Тому необхідно визначити які зміни відбудуться на підприємстві. Передбачається, що на підприємстві відбудеться надходження основних засобів, тобто на кінець 2025 року їх залишкова вартість зросте на 58810 тис. грн.

З урахуванням всього вищезазначеного необхідно визначити нові показники стану та ефективності використання основних засобів ПрАТ «Суша Балка». Розрахунок відповідних наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Аналіз показників стану основних ПрАТ «Суша Балка» у
прогнозованому році**

Показник	2024 рік	Прогнозний рік	Відхилення
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,52	0,51	-0,01
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,48	0,49	+0,01
Коефіцієнт вартості необоротних активів	0,28	0,29	+0,01
Коефіцієнт вартості реального основного капіталу	0,26	0,28	+0,02
Коефіцієнт оновлення	0,02	0,03	+0,01

Джерело: розраховано автором

З таблиці видно, що після реалізації запропонованих рекомендацій відбувається покращення всіх коефіцієнтів. Так, на 1% знижується коефіцієнт

знос, і відповідно на 1% зростає коефіцієнт придатності основних засобів.

Звісно це зростання є незначним, проте підприємству необхідно продовжувати політику поступового впровадження нового енергоефективного та більш прогресивного обладнання. Тобто закріплення цієї тенденції у майбутньому позитивно відіб'ється на фінансових результатах всієї господарської діяльності, зокрема, за рахунок скорочення витрат на поточні та капітальні ремонти. Відповідно позитивним є зростання коефіцієнту вартості необоротних активів на 1% та коефіцієнту вартості реального основного капіталу на 1%, оскільки це свідчить про нарощення виробничих потужностей підприємства. Також за результатами рекомендацій на 1% може збільшитись значення коефіцієнта оновлення.

3.2. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості України як фактор фінансового забезпечення відтворення підприємств

Відтворення основних засобів є важливим чинником для постійного підвищення технічної оснащеності праці та матеріальною основою для підвищення ефективності виробництва. Однак тривала війна суттєво впливає на економічні відносини, викликаючи негативні тенденції у відтворювальних процесах, зокрема в сфері відтворення основних засобів. У цей час українська промисловість стикається з гострою проблемою формування джерел для відтворення матеріально-технічної бази, головним елементом якої є основні засоби.

Основними джерелами фінансування відтворення основних засобів в українських підприємствах є власні ресурси, такі як прибуток і амортизаційні відрахування. Проте в умовах глибокої економічної кризи та падіння виробництва, викликаних військовими діями, розривом господарських зв'язків та енергетичною кризою, прибуток не завжди доступний для підприємств. Тому

слід розглянути й інші можливості, зокрема зовнішні інвестиції. Однак українські підприємства стикаються з певними труднощами, оскільки інвестори, які вкладають кошти та майно в ці підприємства, повинні бути впевнені у надійності своїх ділових партнерів і в збереженні та ефективному використанні інвестиційних ресурсів.

Активізація інвестиційних процесів є ключовим фактором для забезпечення сталого розвитку та покращення позицій підприємств на ринку. Інвестиційна привабливість стає важливим елементом, оскільки вона залежить від здатності підприємства відповідати вимогам потенційних інвесторів. Саме тому одним із стратегічних завдань держави є створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності.

До початку війни Україна привертала увагу різноманітних інвестиційних компаній, фондів та організацій, які сприяли розвитку позитивного бізнес- і інвестиційного клімату в країні. Серед них були Dragon Capital, Horizon Capital, SigmaBleyzer, Western NIS Enterprise Fund (WNISEF), Investment Capital Ukraine (ICU), U. Ventures та Avellum. Ці компанії та фонди активно сприяли розвитку інвестиційного клімату в Україні, надаючи капітал, експертизу та підтримку для різних проектів і ініціатив.

Серед проблем, що негативно впливали на інвестиційну привабливість України, до початку війни були такі: непрозорість у діяльності органів влади і судової системи, бар'єри для виходу на світові ринки товарів, ресурсів та інвестиційного капіталу через сировинну спеціалізацію країни, нерозвиненість обробної промисловості, низький рівень виробництва кінцевої продукції, низька конкурентоспроможність товарів, а також корупція на всіх рівнях державного регулювання і в бізнес-середовищі, включаючи судові інстанції.

У теперішніх умовах війни Україні необхідні значні інвестиційні ресурси для відновлення зруйнованих підприємств, особливо стратегічно важливих та експортних, а також для відновлення пошкодженої інфраструктури, включаючи енергетичну та транспортну. Серед пріоритетів також є виробництво сільськогосподарської продукції, запуск виробництв екологічно чистої та

конкурентоспроможної продукції в сферах металургії, комп'ютерних технологій, засобів захисту, зокрема промислових і військових дронів. Таким чином, питання інвестиційної привабливості стало одним із найактуальніших для української економіки.

За даними Міністерства фінансів України, різке падіння прямих іноземних інвестицій (ПІ) в Україні почалося в 2015 році через початок військової агресії Росії та анексію Криму і частини Донецької області. Додатково, у 2020 році падіння інвестицій було спричинене пандемією COVID-19 та обмеженнями економічних зв'язків, а в 2022 році – повномасштабною війною Росії проти України. У 2022 році обсяг залучених прямих іноземних інвестицій зменшився в 5,8 разів у порівнянні з 2021 роком. Під час цього процесу з країни було виведено 529 млн доларів США, що в абсолютних змінах склало 727 млн доларів США в порівнянні з 2021 роком.

Таблиця 3.4

**Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні у 2002-2023 рр.,
млн \$ США**

Рік	ПІ, вкладені в Україну, млн \$ США	Абсолютні зміни, млн \$ США	Темпи приросту, %	ПІ, розміщені Україною, млн \$ США	Абсолютні зміни, млн \$ США	Темпи приросту, %	Сальдо ПІ, млн \$ США	Абсолютні зміни, млн \$ США	Відносні зміни, %
2010	6495	+1679	34,86	736	+574	354,32	+5759	+1105	23,74
2011	7207	+712	10,96	192	-544	-73,91	+7015	+1256	21,81
2012	8401	+1194	16,57	1206	+1014	528,13	+7195	+180	2,57
2013	4499	-3902	-46,45	420	-786	-65,17	+4079	-3116	-43,31
2014	410	-4089	-90,89	111	-309	-73,57	+299	-3780	-92,67
2015	-458	-868	-211,71	-51	-162	-145,95	-407	-706	-236,12
2016	3810	+4268	-931,88	16	+67	-131,37	+3794	+4201	-1032,19
2017	3692	-118	-3,10	8	-8	-50,00	+3684	-110	-2,90
2018	4455	+763	20,67	-5	-13	-162,50	+4460	+776	21,06
2019	5860	+1405	31,54	648	+653	-13060,00	+5212	+752	16,86
2020	-868	-6728	-114,81	82	-566	-87,35	-950	-6162	-118,23
2021	6687	+7555	-870,39	-198	-280	-341,46	+6885	+7835	+824,74
2022	1152	-5535	-82,77	529	+727	-367,17	+623	-6262	-90,95
2023	4247	+3095	268,66	42	-487	-92,06	+4205	+3582	574,96
2024	3329	-918	-21,61	-162	-204	-486,71	+3491	-714	-17,00

Джерело: розраховано автором на основі [38]

Схожа динаміка спостерігається і в сальдо прямих іноземних інвестицій, яке найбільше знизилося у 2020 році, зафіксувавши від'ємне значення (-950 млн США) та зниження на 118,23%. У 2023 році сальдо прямих іноземних інвестицій зросло до 4205 млн \$ США завдяки надходженням інвестиційних ресурсів з країн-союзників і партнерів.

В цілому, у 2022 році Україна зазнала значного відтоку прямих іноземних інвестицій. Багато країн спостерігали від'ємні обсяги інвестицій, оскільки інвестори масово виводили свої кошти через високі ризики, пов'язані з війною, небезпеку для життя і бізнесу, руйнування інфраструктури та загострення економічної кризи.

Проте, деякі іноземні країни-інвестори продовжували інвестувати в Україну, незважаючи на війну. Найбільшими кінцевими інвесторами в українську економіку у 2022 році стали: Швейцарія (362 млн США), Великобританія (266,8 млн США), США (215,4 млн США), Люксембург (262,4 млн США), Франція (213,7 млн США) та Угорщина (150,4 млн США). Ці країни мали найбільшу частку інвестицій у загальній структурі.

Традиційно, такі країни як Великобританія, Швейцарія та Австрія вважаються офшорними територіями, де розвинений банківський сектор і бізнес, а також існують податкові пільги. Багато українців виводять свій капітал саме в ці країни, причому більшість таких інвестицій походить від українського бізнес-сектора, який вкладає кошти в офшори. Також до таких країн належать Кіпр та Британські Віргінські острови, однак у 2022 році вони також спостерігали виведення капіталу з України.

Падіння інвестицій було характерне для більшості галузей економіки. Найбільше постраждали такі сектори, як промисловість (-352,5%), операції з нерухомістю (-55,4%), будівництво (-30,8%), адміністративне та допоміжне обслуговування (-22,11%), професійна, наукова та технічна діяльність (-9,7%) та охорона здоров'я (-4,5%).

Відтік прямих іноземних інвестицій негативно вплине на подальший розвиток цих галузей, відновлення яких буде надзвичайно складним. Зокрема,

промисловість, продукція якої орієнтована на експорт, забезпечує валютні надходження в Україну, робочі місця та доходи для населення. Також скорочення фінансування в будівництві негативно вплине на розвиток соціальної інфраструктури, будівництво житла та підвищення цін на іпотеку. Зниження інвестицій у науковій та науково-технічній діяльності вдарить по розробці нових технологій, призупинить розвиток науки та призведе до відтоку висококваліфікованих кадрів за кордон. Усі ці чинники знижують інвестиційну привабливість України.

На сьогоднішній день інвестори виявляють недостатню активність у нових проектах. Активність спостерігається лише серед обмеженого кола інвесторів, зокрема тих, чиї проекти до 24.02.2022 року був на фінальній стадії реалізації. Після перших місяців війни інвестори дійшли висновку, що надзвичайно важливо завершити вже розпочате інвестування.

На сучасному етапі серед основних негативних та проблемних чинників варто виділити економіку війни, яка суттєво впливає на інвестиційний клімат. Прояви війни відлякують потенційних інвесторів і накладають негативний відбиток на економіку країни:

руйнування та закриття аеропортів і портів разом із закритими кордонами порушують міжнародну логістику.

масове переміщення населення по більшості територій України створює економічні загрози для інвестування в проекти через ризики їх замороження, відмови або зриву.

діяльність міжнародних компаній на території України ускладнюється високими ризиками та логістичними проблемами, що виникають внаслідок військової агресії Росії.

анексія окремих регіонів (до вересня 2022 року було анексовано 4% Миколаївщини, 67% Запоріжжя, 88% Херсонщини, 57% Донеччини і 99% Луганщини) призвела до суттєвої релокації бізнесу з небезпечних територій, що створює додаткові ризики та збитки.

ліквідація життєво необхідної інфраструктури (внаслідок атак ворожої

авіації, які призвели до зупинки роботи ТЕС, АЕС, ГЕС, блокування портів, переривання логістичних маршрутів та руйнування автомобільних шляхів).

зниження економічних показників та потенціалу розвитку не лише регіонів, де тривають бойові дії, але й усієї країни, що негативно впливає на інвестиційну привабливість.

Ще одним негативним фактором для інвестиційної привабливості є валютні обмеження, запроваджені НБУ, зокрема:

- обмеження на отримання іноземних кредитів (не більше 12%).
- обмеження на купівлю іноземної валюти (не більше 400 000 грн) та терміни її використання (протягом 2 днів після купівлі).
- обмеження міжнародних переказів.
- обмеження у розрахунково-готівкових операціях у валюті (не більше 100 000 грн на день).
- зниження граничного строку для розрахунків за експортно-імпортними операціями до 180 днів.

Для іноземних інвесторів це створює додаткові ризики під час інвестування, ускладнює планування довгострокових операцій, свідчить про зниження курсу національної валюти України та може призвести до проблем у банківській системі та інфляції.

Незважаючи на воєнні обставини, Україна, як країна з великим потенціалом для економічного розвитку, продовжує привертати увагу як міжнародних, так і вітчизняних інвесторів. Інвестиційний клімат у найближчі роки буде значною мірою залежати від внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на економіку країни, правову систему, політичну стабільність та конкурентоспроможність:

- продовження повномасштабної війни. Найбільшим викликом залишається війна, яка призводить до руйнування інфраструктури, втрати людських ресурсів і зниження інтересу інвесторів через високі ризики.

- корупція та слабкість інституцій. Проблеми корупції і досі залишаються одним із найсуттєвіших бар'єрів для іноземних інвесторів. Неefективна судова

система, бюрократичні перешкоди та відсутність прозорості в ухваленні рішень знижують довіру як вітчизняного, так і іноземного бізнесу до держави.

- податкове навантаження. Не дивлячись на вже проведені реформи податкової системи, інвестори часто стикаються з нестабільністю податкового законодавства. Непередбачувані зміни правил гри ускладнюють довгострокове планування для бізнесу.

- енергетична криза. Забезпечення енергетичної незалежності залишається ключовим питанням для України. Розвиток «зеленої» енергетики стикається з труднощами через обмежене фінансування, затримки виплат та зміни умов для інвесторів.

- доступ до фінансування. Високі кредитні ставки, низька довіра банків до малого та середнього бізнесу, а також обмежені фінансові інструменти для підтримки інвестицій ускладнюють зростання національної економіки.

Також однією з основних умов для забезпечення стабільного економічного розвитку як національної економіки, так і її регіонів є створення та підтримка сприятливого інвестиційного іміджу є. Інвестиційна привабливість виступає ключовим чинником, що стимулює інвестиційні процеси.

У світлі вищезазначеного, для підвищення інвестиційної привабливості, поліпшення інвестиційного клімату в Україні та активізації іноземного інвестування, вважаємо доцільним, щоб держава зосередилася на таких проблемних сферах, що потребують більш ефективного законодавчого регулювання:

1) реформа судової системи. Прозоре та незалежне судочинство стає критично важливим фактором для захисту прав інвесторів. Уряд повинен посилити боротьбу з корупцією та забезпечити верховенство права.

2) прозорість і дерегуляція. Зменшення адміністративних бар'єрів, діджиталізація надання державних послуг і спрощення процедур реєстрації бізнесу сприятимуть залученню більшого обсягу інвестицій.

3) підтримка інновацій. Створення сприятливих умов для фінансування

наукових досліджень, розвитку стартапів та співпраця з міжнародними інноваційними центрами сприятимуть технологічному прогресу.

4) розвиток публічно-приватного партнерства. Взаємна інтеграція держави та бізнесу у спільних проектах дозволить об'єднати ресурси для реалізації масштабних ініціатив у сферах інфраструктури, освіти та охорони здоров'я.

Отже, на нашу думку, запровадження розглянутих шляхів підвищення рівня інвестиційного клімату, а також рівня інвестиційної привабливості України призведе до припливу інвестицій, особливо іноземних та забезпечить створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки країни.

Висновки до розділу 3

Значний ступінь морального та фізичного спрацювання основних засобів базового підприємства зумовлює необхідність проведення їх відновлення та визначення джерел цього процесу. Зростання ефективності використання необоротного капіталу потребує виваженого та детального аналізу вже наявних на підприємстві основних засобів, та визначення необхідного загального обсягу в майбутньому. Враховуючи можливі напрями розвитку ПрАТ «Суха Балка», необхідно у майбутньому році збільшити обсяги основних засобів до 1351343 тис. грн. Таке зростання забезпечується в першу чергу за рахунок розширеного відтворенні активної частини основних засобів. Необхідний обсяг оновлення активної частини основних засобів в процесі їх розширеного відтворення становитиме 58810 тис. грн. Решта коштів спрямовується на проведення різного виду поточних ремонтів, а також проведення будівельних та будівельно-монтажних робіт.

Проведений порівняльний аналіз способів фінансування такого

відтворення виявив, що більш ефективним є використання фінансового лізингу.

В цілому можна зазначити, що сьогодні Україна є недостатньо привабливою для інвестиційних потоків. До повномасштабної війни (24.02. 2022 р.) ключовими проблемами для малого та великого бізнесу були судова система, корупція та доступ до міжнародних ринків для товарів і капіталу.

Наразі ж український бізнес стикається з ще більш фундаментальними та складними проблемами, спричиненими війною, такими як знищена інфраструктура, відсутність попиту, труднощі з доступом до фінансування та страхування тощо.

Але створення сприятливого інвестиційного середовища для України дасть змогу поліпшити процес залучення іноземних інвестицій, примножити обсяги виробництва та може стати рушійною силою для відновлення, модернізації та диверсифікації в пріоритетних сферах економіки, що дасть змогу запровадити інноваційне відтворення основних засобів у різних галузях виробництва.

ВИСНОВКИ

Необхідність оновлення основних виробничих засобів за ринкових відносин визначається передусім конкуренцією товаровиробників. Саме конкуренція спонукає підприємства здійснювати прискорене списання основних виробничих засобів з метою нагромадження фінансових ресурсів для подальшого вкладання коштів у придбання більш прогресивного устаткування, впровадження нових технологій та іншого поліпшення основних виробничих засобів.

Відтворення основних засобів – це процес безперервного їх поновлення у зв'язку з фізичним зносом або так званим «моральним» старінням, спричиненим науково-технічним прогресом, до настання повного фізичного спрацювання.

В економічній науці виокремлюють два види відтворення. За простого відтворення основних засобів здійснюється заміна окремих зношених частин основних засобів або заміна старого устаткування на аналогічне, тобто в процесі простого відтворення постійно відновлюється попередня виробнича потужність. Розширене відтворення передбачає кількісне та якісне збільшення діючих основних засобів або придбання нових основних засобів, які забезпечують вищий рівень продуктивності устаткування.

Розрізняти дві форми оновлення основних засобів – екстенсивну та інтенсивну. Екстенсивне оновлення характеризує темпи збільшення обсягу експлуатованих основних фондів. Інтенсивне оновлення передбачає заміну діючих основних фондів новими, більш ефективними. Проте процес виведення з експлуатації застарілих та спрацьованих основних засобів не можна ототожнювати з інтенсивним оновленням діючих засобів праці. Реальний господарський обіг охоплює не лише введення в дію нових і виведення з експлуатації спрацьованих фондів, а й передачу певної їхньої частини з балансу одного підприємства на баланс іншого.

Фінансове забезпечення відтворення основних засобів суб'єктів реального сектору економіки являє собою комплекс заходів, спрямованих на формування, розподіл і використання фінансових ресурсів для забезпечення процесу відтворення основних засобів з метою збільшення ефективності їх використання та створення конкурентоспроможності продукту і послуг.

Одним з визначальних важелів функціонування механізму відтворення основних засобів є формування і використання джерел фінансування відтворювальних процесів. Відповідно до чинного законодавства економічні джерелами фінансування простого і розширеного відтворення основних засобів можуть бути власні фінансові ресурси підприємства, залучені та позичені кошти.

У світовій практиці використовують декілька підходів до оцінки самофінансування підприємств. З одного боку, така оцінка передбачає аналіз розрахунків спеціальних коефіцієнтів, які враховують джерела такого виду фінансування. Іншим аспектом є аналіз грошових потоків за видами діяльності підприємства, з метою формування показника Cash-flow. Показники аналізу процесів відтворення дають можливість забезпечувати більш ефективне використання обмежених ресурсів, які спрямовують вітчизняні підприємства на відтворення основних засобів.

ПрАТ «Суша Балка» є одним із найбільших підприємств, що займаються добуванням залізної руди підземним способом в Україні.

Обсяги активів підприємства скорочувались протягом усього періоду дослідження, як необоротні, так і оборотні. У складі останніх запаси зростають у 2022 році через накопичення готової продукції та незавершеного виробництва після початку воєнних дій, коли частина споживачів продукції не мала можливості її отримувати та оплачувати. Також у 2022 році значно зросла дебіторська заборгованість за розрахунками, натомість дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги скорочувалась протягом трьох років. Привертають увагу значні обсяги поточних фінансових інвестицій.

В структурі активів ПрАТ «Суша Балка» на початок 2022 року найбільшу

питому вагу займають оборотні активи, які до того ж зростали, а у їх складі - у надзвичайно висока частка поточних фінансових інвестицій.

Власний капітал ПрАТ «Суха Балка» протягом 2022 року зростає, але вже у 2023-2024 роках він скорочується, що пояснюється динамікою нерозподілених прибутків. Зареєстрований та резервний капітал є незмінними.

Довгострокові зобов'язання скорочуються у 2022-2023 роках (та зростають протягом 2024 року переважно за рахунок відстрочених податкових зобов'язань). Навпаки поточні зобов'язання та забезпечення скорочуються у 2022 році та надалі зростають. Таку ж динаміку має і кредиторська заборгованість, зміни якої у 2022-2024 роках викликані, в першу чергу, динамікою заборгованості за розрахунками з учасниками.

В структурі пасивів ПрАТ «Суха Балка» переважна частка належить власному капіталу, хоча на кінець 2024 року вона скорочується, як і частка нерозподіленого прибутку. Але відбувається зростання питомої ваги поточних зобов'язань.

Розраховані показники ліквідності ПрАТ «Суха Балка» суттєво перевищують нормативні значення. Це пояснюється невідповідність між поточними активами та поточними зобов'язаннями, в тому числі між дебіторською та кредиторською заборгованістю, а також надзвичайно великими поточними фінансовими інвестиціями.

ПрАТ «Суха Балка» може вважатись фінансово стійким, але негативним для підприємства є зниження коефіцієнту фінансової незалежності, який на кінець 2024 року становить 50% і відповідне зростання коефіцієнту леверіджу. Але позитивним для підприємства є наявність чистих та власних оборотних коштів протягом усього періоду дослідження.

Характеризуючи ефективність використання ресурсів підприємства, можна зазначити негативний характер динаміки показників ділової активності ПрАТ «Суха Балка». Також негативно характеризує ефективність використання фінансових ресурсів підприємства щорічне скорочення показників рентабельності, розрахованих за показником чистого прибутку та збитку.

Проведений аналіз виявив загальну тенденцію до скорочення обсягу основного капіталу ПрАТ «Суша Балка». Скорочення обсягів основних засобів становило 14,5%, 10,3% та 17,3% відповідно. Незавершені капітальні інвестиції зростали у 2022 та 2024 роках, тобто підприємство здійснює будівництво або монтаж нових об'єктів основних засобів для потреб власної діяльності.

У складі необоротних активів суттєво переважають основні засоби, хоча частка протягом трьох років коливається в межах 7%. Також суттєвою є частка незавершених капітальних інвестицій.

Коефіцієнт зносу основних засобів значно зростає. Негативним також є скорочення коефіцієнту вартості реального основного капіталу у 2023-2024 роках. Негативним також є зниження фондівіддачі основних засобів та зростання фондомісткості, яке свідчить про зниження ефективності використання основних засобів та викликане скороченням виручки від реалізації продукції. Фондоозброєність праці ПрАТ «Суша Балка» навпаки зростає у 2023 - 2024 роках. Така тенденція могла б вважатись позитивною, проте викликана вона скороченням чисельності персоналу підприємства.

Одним з найважливіших джерел фінансування відтворення основних засобів виступає прибуток підприємства. Проте за останні роки там наявні проблеми. Чиста виручка від реалізації продукції зменшується щороку. Така динаміка відповідає загальним тенденціям, що характерні для гірничодобувної галузі за останні роки та викликані наслідками воєнних дій на території України. Однозначно негативними є зміни собівартості. Наслідком такої ситуації є скорочення валового прибутку за результатами кожного року.

Негативною можна вважати динаміку складових операційних витрат, а також витрат фінансової діяльності. В результаті підприємство у 2022-2023 років скорочує чисті прибутки, а у 2024 року навіть отримує збиток.

Також важливим джерелом відтворення в сучасних умовах є амортизація. Протягом 2022–2024 років обсяги нарахованої амортизації скорочуються, і при цьому частка амортизаційних відрахувань в структурі витрат підприємства знижується, що є позитивним.

Як наслідок, у 2022-2023 роках Cash-flow має позитивне значення, проте відбувається його значне скорочення (на 47,7%), що є негативним. Динаміку чистого грошового потоку зумовлює головним чином динаміка чистого прибутку, який скорочувався у зазначені роки.

Отже, для фінансування капітального інвестування у 2024 році власних ресурсів підприємства не вистачало.

Зменшення щороку коефіцієнта самофінансування та коефіцієнта стійкості самофінансування означає, підприємство не має запасу фінансової міцності на майбутні роки, а розширене відтворення може проводитися лише за рахунок залученого фінансування.

Значний ступінь морального та фізичного спрацювання основних засобів базового підприємства зумовлює необхідність проведення їх відновлення та визначення джерел цього процесу. Зростання ефективності використання необоротного капіталу потребує виваженого та детального аналізу вже наявних на підприємстві основних засобів, та визначення необхідного загального обсягу в майбутньому. Враховуючи можливі напрями розвитку ПрАТ «Суша Балка», необхідно у майбутньому році збільшити обсяги основних засобів до 1351343 тис. грн. Таке зростання забезпечується в першу чергу за рахунок розширеного відтворенні активної частини основних засобів. Необхідний обсяг оновлення активної частини основних засобів в процесі їх розширеного відтворення становитиме 58810 тис. грн. Решта коштів спрямовується на проведення різного виду поточних ремонтів, а також проведення будівельних та будівельно-монтажних робіт.

Проведений порівняльний аналіз способів фінансування такого відтворення виявив, що більш ефективним є використання фінансового лізингу.

В цілому можна зазначити, що сьогодні Україна є недостатньо привабливою для інвестиційних потоків. До повномасштабної війни (24.02. 2022 р.) ключовими проблемами для малого та великого бізнесу були судова система, корупція та доступ до міжнародних ринків для товарів і капіталу.

Наразі ж український бізнес стикається з ще більш фундаментальними та

складними проблемами, спричиненими війною, такими як знищена інфраструктура, відсутність попиту, труднощі з доступом до фінансування та страхування тощо.

Але створення сприятливого інвестиційного середовища для України дасть змогу поліпшити процес залучення іноземних інвестицій, примножити обсяги виробництва та може стати рушійною силою для відновлення, модернізації та диверсифікації в пріоритетних сферах економіки, що дасть змогу запровадити інноваційне відтворення основних засобів у різних галузях виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берг Гербен ван ден, Пітерсма Пол. 25 ключових моделей управління. Харків: Ранок, Фабула, 2020
2. Бержанір І.А., Кірдан О.П., Станіславчук Н.О. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів підприємства. Економічні горизонти. 2018. №4(7). С.48–56. DOI: 10.31499/2616-5236.4(7).2018.161721.
3. Бланк І. Основи фінансового менеджмента: в 2х т.- К.: Ніка-Центр, Ельга, 1999
4. Варцаба В.В. Прямі іноземні інвестиції в Україні: воєнний контекст. Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія Економіка. Випуск 1 (63). 2024. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).201-209](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).201-209) (дата звернення 03.05.2025р.)
5. Гриньова В.М., Коюда В.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – 424с.
6. Дідченко О.І., Анатальєва Т.С. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_4_021.pdf (дата звернення 03.04.2025р.)
7. Друкер, Пітер Ф. Виклики для менеджменту ХХІ століття. Київ: КМ-БУКС, 2020
8. Журавльова І.В. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2017. С. 76-80. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/21093/1/2017.pdf> (дата звернення 08.04.2025р.)
9. Защипас М.С., Біляк Т.О. Проблеми відтворення основних засобів підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/157.pdf> (дата звернення 03.04.2025р.)
10. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 152 с.

11. Копчикова І., Китайчук Т., Крупельницька І. Фінансовий аналіз управління фінансовим станом підприємства та приховані моменти недоліку такого аналізу. *European Science*. 2023. № sge21-03. С. 31-32. URL: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-21-03-016> (дата звернення 03.04.2025р.)

12. Костирко Л., Серебряк К., Серета О., Зайцева Л. Інвестиційна привабливість України як домінанта залучення прямих іноземних інвестицій з європейського простору: аналіз, оцінка. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 2(43). С. 95–106. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.2.43.2022.3700> (дата звернення 15.05.2025р.)

13. Костюнік О.В., Чайковська Т.С. Методологічні засади обліку основних засобів. *Молодий вчений*. 2020. № 7(1). С. 111-114.

14. Котковський В.С. Відтворення основних засобів та його фінансове забезпечення на підприємствах залізничної промисловості України: Автореф. дис. канд. екон. Наук. Київський національний економічний університет. – К., 2001. – 16 с.

15. Кулакова С.Ю., Кордубан А.С. Теоретичні основи відтворення основних фондів підприємства у сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4134>. (дата звернення 03.04.2025р.)

16. Лахтіонова О.В. Фінансовий аналіз господарської діяльності. – К.: ”Молодь”, 2001.

17. Любар О.О. Особливості формування джерел оновлення основних засобів підприємства та їх облікове забезпечення. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7506> (дата звернення 03.04.2025р.)

18. Найда А.В., Чигіна Х.С. Науково-методичні аспекти аналізу основних засобів. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2022. № 3. URL: <https://ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/37> (дата звернення 03.04.2025р.)

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. Наказом Міністерством

фінансів від 07.02.2013 N73. URL: <http://ligazakon.ua>

20. Національний інститут стратегічних досліджень. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf> (дата звернення: 11.05.2025р.).

21. Олійник Є.В. Удосконалення методики аналізу процесів відтворення основних засобів. Економічний аналіз: збірник наукових праць/ Тернопільський національний економічний університет; редкол.: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ «Економічна думка», 2014. Том 18. №2. с. 195-200.

22. Пасько О.В. Відтворення основних засобів аграрних підприємств в сучасних умовах. – Суми: Козацький вал, 2004. – 102 с.

23. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року N2755-VI URL: <http://ligazako.net.ua>

24. Поддєрьогін М. Д. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 7е вид. – К. : КНЕУ, 2008. – 546 с.

25. Покропивний С.Ф. Економіка підприємств. В 2-х томах. Т.1. К.: Знання–Прес, 1995.

26. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 “Оренда”: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. №181.

27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Баланс”: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. №87.

28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затв. наказом Мін-ва фінансів України від 27.04.2000 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

29. Пономаренко І.М. Сутність відтворення основних засобів підприємства. Житомирський державний технологічний університет, 2016. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/163-1.pdf> (дата звернення 03.04.2025р.)

30. Попенко М.С. Фінансування відтворення основних засобів

сільськогосподарських підприємств в Україні / У кн.: Обліково-фінансове забезпечення в управлінні економічною стійкістю підприємства: сучасні тенденції і перспективи розвитку: Монографія. Дніпро, ДДАЕУ, 2024.

31. ПрАТ «Суха Балка» URL: <https://clarity-project.info/edr/00191329> (дата звернення 15.04.2025р.)

32. ПрАТ «Суха Балка». Офіційний сайт. URL: <https://sukhabalka.com/ua/> (дата звернення 15.04.2025р.)

33. «Суха Балка» будує сонячну електростанцію потужністю 2 МВт URL: <https://gmk.center/ua/news/suha-balka-buduie-sonyachnu-elektrostantsiju-potuzhnistju-2-mvt/> (дата звернення 16.05.2025р.)

34. «Суха Балка» почала розробку нового блоку із запасами у понад 40 тис. т URL: <https://gmk.center/ua/news/suha-balka-pochala-rozrobku-novogo-bloku-iz-zapasami-u-ponad-40-tis-t/> (дата звернення 16.05.2025р.)

35. «Суха Балка» у 2024 році планує збільшити видобуток руди на 20% URL: <https://gmk.center/ua/news/suha-balka-u-2024-roci-planuie-zbilshiti-vidobutok-rudi-na-20/> (дата звернення 16.05.2025р.)

36. Приварникова І.Ю., Гальченко А.А. Вдосконалення нарахування зносу основних засобів задля оптимізації відтворення виробничих ресурсів. Міжнародна економічна політика. 2012. Спеціальний випуск 2012. Частина 2 – с. 268-275.

37. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 р. №7233/97–ВР.

38. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення 17.05.2025р.)

39. Різник Д. Інвестиційна діяльність в Україні після повномасштабного вторгнення в Україну. Економіка та суспільство. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-60> . (дата звернення 21.05.2025р.)

40. Славкова А.А., Колісник Д. Р. Інвестиційна привабливість України: Реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. Економіка та суспільство. 2023. № 56. С. 10. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-138>

41. Собкевич О. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta> (дата звернення: 20.04.2025р.).

42. Соляник Л.Г., Штефан Н.М., Майданик Ю.О. Моделювання фінансового забезпечення відтворення основного капіталу підприємств. Підприємництво та економіка підприємства. 2022. № 3. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2022/3/EV20223_181-189.pdf (дата звернення 08.04.2025р.)

43. Стинич О.М. Амортизація в значенні інструментарію відтворення власних інвестиційних ресурсів. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2024. №2 (75). URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2024/75_2024/50.pdf (дата звернення: 01.05.2025р.)

44. Судук А. В., Гулько Л. Г. Принципи відтворення основного капіталу. III Міжнародна науково-практична конференція «Проблемі формування нової економіки XXI сторіччя». URL: http://www.confcontact.com/20101224/3_suduk.ph. (дата звернення 03.04.2025р.)

45. Шляга О.В., Масилюк Б.В. Відтворення основних фондів підприємств: сутність, види, джерела. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_120.pdf (дата звернення 03.04.2025р.)

46. Яськов Є.О., Смесова В.Л. Ринок міжнародних рейтингових агентств та підходи до оцінювання інвестиційної привабливості країни. Академічний огляд. 2023. № 1(58). С. 270–283. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2023-1-58-20> (дата звернення 14.05.2025р.)

ДОДАТОК А

Характеристика методів нарахування амортизації відповідно до П(с)БО

Суть методу	Формула розрахунку суми амортизації за рік	Переваги	Недоліки
1. Прямолінійний метод			
Сума, що амортизується, переноситься на амортизацію рівномірно протягом терміну корисної експлуатації активу	$A1 = C / T_0$ <p>де А- сума амортизації за рік; T_0 - очікуваний період використання об'єкту основних засобів; С - первинна вартість об'єкту основних фондів, що амортизується (первинна вартість за вирахуванням ліквідаційної вартості)</p>	Вартість об'єкту основних засобів списується рівними частинами протягом всього періоду його експлуатації	Не враховується моральний знос об'єктів основних засобів і чинник підвищення витрат на ремонти у міру його експлуатації (особливо в останніх роки використання об'єкту основних засобів)
2. Метод зменшення залишкової вартості			
Визначається річна сума амортизації виходячи із залишкової вартості об'єкту основних засобів на початок роки або з первинної вартості по введених протягом року об'єктах основних засобів	$A2 = 1 - \sqrt[n]{(O_n / C_n)}$ <p>де А - сума амортизації за рік; O_n - залишкова вартість об'єкту на початок звітного періоду або первинна вартість на дату нарахування амортизації; C_n - первісна вартість об'єкта n - кількість років корисного використання об'єкту</p>	Протягом перших років експлуатації об'єкту основних засобів накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення Передбачається обов'язкова наявність ліквідаційної вартості, необхідної розрахунки норми амортизації	
3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості			
Є різновидом методу зменшення залишкової вартості	$A = O_n * n$ <p>де А - сума амортизації за рік; O_n - залишкова вартість об'єкту на початок звітного періоду або первинна вартість на дату нарахування амортизації; n - річна норма амортизації.,</p> $n = C * 2 / T_0$ <p>де T_0- очікуваний період використання об'єкту основних засобів.</p>	Протягом перших років експлуатації об'єкту основних засобів накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення	-

Продовження додатку А

<p>4. Кумулятивний метод</p> <p>Кумулятивний коефіцієнт є нормою амортизації. Річна сума амортизації визначається як твір вартості, що амортизується, і кумулятивного коефіцієнта</p>	$A = C * k$ <p>де А - сума амортизації за рік; С - сума числа років корисного використання об'єкту основних засобів; к - кумулятивний коефіцієнт;</p> $k = T_e / p$ <p>де T_e - нормативний термін корисного використання об'єкту; де - конкретний рік корисного використання об'єкту основних засобів</p>	<p>1. У перші роки амортизується велика вартість об'єкту основних засобів, коли інтенсивність його використання максимальна 2. У перші роки накопичуються грошові кошти для заміни об'єкту основних засобів, що амортизується, 3. Забезпечується можливість збільшення частини витрат на ремонт об'єктів основних засобів, що доводяться на останні роки використання їх без відповідного збільшення витрат виробництва (собівартості продукції) за рахунок того, що сума амортизації, що нараховується, в ці роки зменшується, що амортизуються</p>	<p>Певний ступінь трудомісткості</p>
<p>5. Виробничий метод</p> <p>Передбачає нарахування місячної суми амортизації шляхом множення фактичного місячного об'єму виробництва продукції на виробничу ставку амортизації</p>	$A = O_p * пв$ <p>де O_p - фактичний місячний об'єм продукції; пв- виробнича ставка амортизації,</p> $пв = C / O$ <p>де О - загальний об'єм продукції, який підприємство чекає провести з використанням об'єкту основних засобів за всі роки</p>	<p>Цей метод дуже простий і раціональний. Зручно застосовувати при визначенні амортизації автотранспорту залежно від його пробігу, верстатів і будь-якого виробничого устаткування</p>	<p>Застосування пов'язане з труднощами визначення вироблення об'єктів основних засобів</p>

ДОДАТОК Б1

ПрАТ «Суха Балка» URL: <https://clarity-project.info/edr/00191329>

Фінансова звітність за 2022 рік

J0900108 Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, тис. грн	На кінець звітної періоду, тис. грн
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	21 879	22 463
первісна вартість	1001	33 670	36 103
накопичена амортизація	1002	11 791	13 640
Незавершені капітальні інвестиції	1005	441 034	512 861
Основні засоби	1010	2 039 232	1 743 495
первісна вартість	1011	2 426 412	2 503 945
знос	1012	387 180	760 450
інші фінансові інвестиції	1035	289 441	25 663
Інші необоротні активи	1090	16 208	16 336
Усього за розділом I	1095	2 807 794	2 320 818
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	318 469	717 707
Виробничі запаси	1101	104 000	125 805
Незавершене виробництво	1102	427	727
Готова продукція	1103	214 042	591 175
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	297 023	101 962
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	58 374	30 746
з бюджетом	1135	18 108	160 065
у тому числі з податку на прибуток	1136	3 973	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	174	729
Поточні фінансові інвестиції	1160	4 672 361	4 060 881
Гроші та їх еквіваленти	1165	29 380	21 534
Рахунки в банках	1167	29 380	21 534
Інші оборотні активи	1190	2 238	53
Усього за розділом II	1195	5 396 127	5 093 677
Баланс	1300	8 203 921	7 414 495

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітної періоду, тис. грн	На кінець звітної періоду, тис. грн
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	41 869	41 869

Капітал у дооцінках	1405	1 108 623	1 105 098
Резервний капітал	1415	10 467	10 467
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 418 682	4 127 774
Усього за розділом I	1495	4 579 641	5 285 208
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	119 032	41 204
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 153 389	1 117 017
Усього за розділом II	1595	1 272 421	1 158 221
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	359 617	399 862
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	8 100	2 246
товари, роботи, послуги	1615	114 957	241 001
розрахунками з бюджетом	1620	253 158	18 919
у тому числі з податку на прибуток	1621	47 403	
розрахунками зі страхування	1625	22 259	23 936
розрахунками з оплати праці	1630	101 302	75 455
за одержаними авансами	1635	46 438	381
за розрахунками з учасниками	1640	1 306 637	183 250
Інші поточні зобов'язання	1690	139 391	26 016
Усього за розділом III	1695	2 351 859	971 066
Баланс	1900	8 203 921	7 414 495

J0900207 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 022 321	6 730 292
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 387 968	2 388 735
Валовий: прибуток	2090	1 634 353	4 341 557
Інші операційні доходи	2120	188 763	4 536
Адміністративні витрати	2130	64 891	82 367
Витрати на збут	2150	910 365	660 015
Інші операційні витрати	2180	84 162	93 194
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	763 698	3 510 517
Інші фінансові доходи	2220	83 081	360 715
Фінансові витрати	2250	251 748	177 950
Інші витрати	2270	2 075 630	
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	595 031	1 617 652
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-107 153	-291 192
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	487 878	1 326 460

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року

			року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	1 352 436.00	
Інший сукупний дохід	2445	217 689.00	34 127.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	217 689.00	1 386 563.00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	243 439.00	
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	217 689.00	1 143 124.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	705 567.00	2 469 584.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	242 287.00	317 664.00
Витрати на оплату праці	2505	457 032.00	659 233.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	140 472.00	184 702.00
Амортизація	2515	380 292.00	390 976.00
Інші операційні витрати	2520	1 227 303.00	1 671 736.00
Разом	2550	2 447 386.00	3 224 311.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	837 387 551.00	837 387 551.00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	837 387 551.00	837 387 551.00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0.58	1.58
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0.58	1.58

ДОДАТОК Б2

Фінансова звітність за 2023 рік

Дата звіту 27.02.2024
 Період 2023 рік, 12 міс
 Бухгалтер [Наталя Терещенко](#)
 КАТОТТГ UA12060170010439451
 Кількість працівників 1 756

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи	1000	22 463	25 152
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	36 103	40 356
накопичена амортизація	1002	13 640	15 204
Незавершені капітальні інвестиції	1005	512 861	398 053
Основні засоби	1010	1 743 495	1 563 758
первісна вартість	1011	2 503 945	2 649 035
знос	1012	760 450	1 085 277
Інвестиційна нерухомість	1015	0.00	
первісна вартість	1016	0.00	
знос	1017	0.00	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.00	
первісна вартість	1021	0.00	
накопичена амортизація	1022	0.00	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0.00	
інші фінансові інвестиції	1035	25 663	30 815
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0.00	
Відстрочені податкові активи	1045	0.00	
Гудвіл	1050	0.00	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0.00	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0.00	
Інші необоротні активи	1090	16 336	10 955
Усього за розділом I	1095	2 320 818	2 028 733
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	717 707	549 272
Виробничі запаси	1101	125 805	153 396
Незавершене виробництво	1102	727	413
Готова продукція	1103	591 175	395 463
Товари	1104	0.00	
Поточні біологічні активи	1110	0.00	
Депозити перестрашування	1115	0.00	
Векселі одержані	1120	0.00	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	101 962	93 241
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	30 746	21 171
з бюджетом	1135	160 065	66 434
у тому числі з податку на прибуток	1136	3 973	3 230
з нарахованих доходів	1140	0.00	
із внутрішніх розрахунків	1145	0.00	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	729	571

Поточні фінансові інвестиції	1160	4 060 881	4 278 583
Гроші та їх еквіваленти	1165	21 534	14 051
Готівка	1166	0.00	
Рахунки в банках	1167	21 534	14 051
Витрати майбутніх періодів	1170	0.00	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0.00	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0.00	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0.00	
резервах незароблених премій	1183	0.00	
інших страхових резервах	1184	0.00	
Інші оборотні активи	1190	53	24
Усього за розділом II	1195	5 093 677	5 023 347
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	
Баланс	1300	7 414 495	7 052 080

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	41 869	41 869
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	
Капітал у дооцінках	1405	1 105 098	1 096 685
Додатковий капітал	1410	0.00	
Емісійний дохід	1411	0.00	
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	
Резервний капітал	1415	10 467	10 467
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4 127 774	3 418 010
Неоплачений капітал	1425	0.00	
Вилучений капітал	1430	0.00	
Інші резерви	1435	0.00	
Усього за розділом I	1495	5 285 208	4 567 031
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	41 204	2 126
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 117 017	1 014 182
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	
Цільове фінансування	1525	0.00	
Благодійна допомога	1526	0.00	
Страхові резерви	1530	0.00	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	
резерв незароблених премій	1533	0.00	
інші страхові резерви	1534	0.00	
Інвестиційні контракти	1535	0.00	
Призовий фонд	1540	0.00	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	
Усього за розділом II	1595	1 158 221	1 016 308
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	399 862	416 341
Векселі видані	1605	0.00	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	2 246	0.00
товари, роботи, послуги	1615	241 001	164 385
розрахунками з бюджетом	1620	18 919	52 119
розрахунками зі страхування	1625	23 936	15 720
розрахунками з оплати праці	1630	75 455	71 141

за одержаними авансами	1635	381	465
за розрахунками з учасниками	1640	183 250	720 748
із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	
за страховою діяльністю	1650	0.00	
Поточні забезпечення	1660	0.00	
Доходи майбутніх періодів	1665	0.00	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	
Інші поточні зобов'язання	1690	26 016	27 822
Усього за розділом III	1695	971 066	1 468 741
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	
Баланс	1900	7 414 495	7 052 080

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 923 317	3 022 321.00
Чисті зароблені страхові премії	2010		0.00
Премії підписані, валова сума	2011		0.00
Премії, передані у перестраховання	2012		0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 612 200	1 387 968.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0.00
Валовий: прибуток	2090	1 311 117	1 634 353.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0.00
Інші операційні доходи	2120	151 454	188 763.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0.00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0.00
Адміністративні витрати	2130	80 348	64 891.00
Витрати на збут	2150	898 790	910 365.00
Інші операційні витрати	2180	172 802	84 162.00
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0.00
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	310 631	763 698.00
Дохід від участі в капіталі	2200		0.00
Інші фінансові доходи	2220	60 025	83 081.00
Інші доходи	2240		0.00
Дохід від благодійної допомоги	2241		0.00
Фінансові витрати	2250	230 544	251 748.00
Втрати від участі в капіталі	2255		0.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	140 112	595 031.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-25 275	-107 153.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	114 837	487 878.00

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0.00
Накопичені курсові різниці	2410		0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0.00
Інший сукупний дохід	2445	171 851	217 689.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	171 851	217 689.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	171 851	217 689.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	286 688	705 567.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	211 593	242 287.00
Витрати на оплату праці	2505	364 224	457 032.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	103 330	140 472.00
Амортизація	2515	339 445	380 292.00
Інші операційні витрати	2520	1 745 548	1 227 303.00
Разом	2550	2 764 140	2 447 386.00

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	837 387 551.00	837 387 551.00
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	837 387 551.00	837 387 551.00
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0.14	0.58
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0.14	0.58
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0.00

ДОДАТОК БЗ

Фінансова звітність за 2024 рік

Дата звіту 27.02.2025
 Період 2024 рік, 12 міс
 Бухгалтер [Наталія Терещенко](#)
 КАТОТТГ UA12060170010439451
 Кількість працівників 1 350

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

АКТИВ

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	25 152	23 429
первісна вартість	1001	40 356	39 858
накопичена амортизація	1002	15 204	16 429
Незавершені капітальні інвестиції	1005	398 053	418 402
Основні засоби	1010	1 563 758	1 292 533
первісна вартість	1011	2 649 035	2 670 573
знос	1012	1 085 277	1 378 040
Інвестиційна нерухомість	1015	0	
первісна вартість	1016	0	
знос	1017	0	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	
первісна вартість	1021	0	
накопичена амортизація	1022	0	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	
інші фінансові інвестиції	1035	30 815	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	
Відстрочені податкові активи	1045	0	70 115
Гудвіл	1050	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	
Інші необоротні активи	1090	10 955	28 863
Усього за розділом I	1095	2 028 733	1 833 342
II. Оборотні активи Запаси	1100	549 272	417 407
Виробничі запаси	1101	153 396	111 546
Незавершене виробництво	1102	413	452
Готова продукція	1103	395 463	305 409
Товари	1104	0	
Поточні біологічні активи	1110	0	
Депозити перестраховання	1115	0	
Векселі одержані	1120	0	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	93 241	48 378
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	21 171	22 696
з бюджетом	1135	66 434	122 661
у тому числі з податку на прибуток	1136	3 230	3 868
з нарахованих доходів	1140	0	
із внутрішніх розрахунків	1145	0	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	571	536

Поточні фінансові інвестиції	1160	4 278 583	4 027 907
Гроші та їх еквіваленти	1165	14 051	36 226
Готівка	1166	0	
Рахунки в банках	1167	14 051	36 226
Витрати майбутніх періодів	1170	0	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	
резервах незароблених премій	1183	0	
інших страхових резервах	1184	0	
Інші оборотні активи	1190	24	26
Усього за розділом II	1195	5 023 347	4 675 837
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	
Баланс	1300	7 052 080	6 509 179

Пасив

Назва рядка	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	41 869	41 869
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	
Капітал у дооцінках	1405	1 096 685	1 095 189
Додатковий капітал	1410	0	
Емісійний дохід	1411	0	
Накопичені курсові різниці	1412	0	
Резервний капітал	1415	10 467	10 467
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3 418 010	2 094 932
Неоплачений капітал	1425	0	
Вилучений капітал	1430	0	
Інші резерви	1435	0	
Усього за розділом I	1495	4 567 031	3 242 457
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	2 126	
Пенсійні зобов'язання	1505	0	
Довгострокові кредити банків	1510	0	
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 014 182	1 065 948
Довгострокові забезпечення	1520	0	
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	
Цільове фінансування	1525	0	
Благодійна допомога	1526	0	
Страхові резерви	1530	0	
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	
резерв незароблених премій	1533	0	
інші страхові резерви	1534	0	
Інвестиційні контракти	1535	0	
Призовий фонд	1540	0	
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	
Усього за розділом II	1595	1 016 308	1 065 948
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	416 341	713 476
Векселі видані	1605	0	
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	
товари, роботи, послуги	1615	164 385	176 661
розрахунками з бюджетом	1620	52 119	60 814
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	
розрахунками зі страхування	1625	15 720	19 183
розрахунками з оплати праці	1630	71 141	86 426

за одержаними авансами	1635	465	597
за розрахунками з учасниками	1640	720 748	1 118 967
із внутрішніх розрахунків	1645	0	
за страховою діяльністю	1650	0	
Поточні забезпечення	1660	0	
Доходи майбутніх періодів	1665	0	
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	
Інші поточні зобов'язання	1690	27 822	24 650
Усього за розділом III	1695	1 468 741	2 200 774
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	
Баланс	1900	7 052 080	6 509 179

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 320 449	2 923 317
Чисті зароблені страхові премії	2010		0
Премії підписані, валова сума	2011		0
Премії, передані у перестраховання	2012		0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 600 755	1 612 200
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		0
Валовий: прибуток	2090	719 694	1 311 117
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		0
Інші операційні доходи	2120	5 348	151 454
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		0
Адміністративні витрати	2130	89 069	80 348
Витрати на збут	2150	756 922	898 790
Інші операційні витрати	2180	71 935	172 802
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190		310 631
збиток	2195	192 884	
Дохід від участі в капіталі	2200		0
Інші фінансові доходи	2220	7 632	60 025
Інші доходи	2240		0
Дохід від благодійної допомоги	2241		0
Фінансові витрати	2250	220 845	230 544
Втрати від участі в капіталі	2255		0
Інші витрати	2270		0
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		140 112
збиток	2295	406 097	

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	72 241	-25 275
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		114 837
збиток	2355	333 856	

Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		0
Накопичені курсові різниці	2410		0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		0
Інший сукупний дохід	2445	14 147	171 851
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	14 147	171 851
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	14 147	171 851
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-319 709	286 688

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	167 370	211 593
Витрати на оплату праці	2505	359 039	364 224
Відрахування на соціальні заходи	2510	95 329	103 330
Амортизація	2515	309 881	339 445
Інші операційні витрати	2520	1 587 062	1 745 548
Разом	2550	2 518 681	2 764 140

Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період попереднього року, грн
Середньорічна кількість простих акцій	2600	837 387 551	837 387 551
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	837 387 551	837 387 551
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0.40	0.14
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0.40	0.14
Дивіденди на одну просту акцію	2650		0